

SOCIAL POLITIK

NR 2 • maj 2013 • PRIS: 79 KRONOR

KULTUR & SAMHÄLLE

Konsten att berätta om sitt liv	4
Pionjär såg kvinnor i missbruk	8
Fattig debatt om fattiga barn	16
Gör plats för en teater utan ord	24

**TYST
TEATER**

Hoppets ö Kurön

101 år i samhällets tjänst

För vuxna kvinnor & män i alla åldrar

Frälsningsarmén Investerar! Nytt fartyg, fastigheter, värme & vatten

- Just nu pågår en omfattande renovering av våra fastigheter på Kurön.
- Samtidigt pågår installationen av toppmoderna system för värme och vattenförsörjning.

Italiens Familjeklubbar

- Skolning i självhjälp under behandling.
- Familj och anhörignätverk aktiveras.
- Nya Klubbar startas just nu i Stockholm, Adelsö, Ekerö, Visby, Norrköping, Linköping och Norrtälje.

www.familjeklubbar.com
MAIL: INFO@FAMILJEKLUBBAR.COM

Öppet Hus!!!
Fredag 31 maj
www.kuron.se

SOCIALPOLITIK maj 2013 nr 2 årgång 20

Redaktör och ansvarig utgivare:
Maria Wallin
Omslagsbild: Lena Johansson
Layout: Ulla-Karin Karlson

Redaktionskommitté:
Gun-Lis Angsell, Stefan de Vylder,
Carin Flemström, Cecilia Heule,
Ulla-Carin Hedin, Nilla Helges-
son, Carina Håkansson, Helena
Håkansson, Anne Jalakas, Jan
Molin, Marco Morner, Mithra
Sjöstrand, Claudette Skilving,
Helena Östlund, Yvonne Zät-
terman Åberg

Redaktion:
Eriksberg 137
451 96 Uddevalla
socialpolitik@socialpolitik.com
Telefon: 070-207 22 22

www.socialpolitik.com

Prenumeration/lösnummer:
Nätek, Box 311 20
400 32 Göteborg
order@socialpolitik.com
Tel: 031-743 99 05

Taltidning: Rox reportage
rox.reportage@swipnet.se
Tel: 031-96 02 61

Priser:
399:- per år för privatpersoner
559:- stöd, företag, institutioner
189:- stud, arbetslös, pensionär
Teckna 2-3 år med rabatt!
Se: www.socialpolitik.com

Betala in på: pg 648 73 22-7

Annonser:
Bengtsson & Sundström Media
Tjärhovsgatan 32
116 21 Stockholm
kontakt@bs-media.se
Tel: 08-10 39 20

Tryck: Trydells Tryckeri AB
Laholm

ISSN 1104-6376

Redaktionen ansvarar inte för
insänt obeställt material. Tryckta
texter kan komma att återges
elektroniskt.

SocialPolitik ges ut av den
ideella föreningen Socialpolitisk
debatt. Partipolitiskt obunden
och fackligt fristående med ett
självklart underifrånperspektiv.
Ordförande är Cecilia Heule lä-
rare vid Socialhögskolan i Lund.

**Säkra
utgivningen**
Prenumerera!
www.socialpolitik.com

Är en upprättelse nära?

Försäkringskassan, FK, har i vår fått skoningslös kritik från ISF – Inspektionen för socialförsäkringen. Även JO har riktat stenhård kritik mot att FK inte följer lagen. ISF skriver också "Begränsade effekter av ändrade sjukregler". I klarspråk: de nya hårda bandagen är ett misslyckande. De har inte fått det resultat regeringen sa sig vilja uppnå – att flera skulle komma ut i arbete.

Resultaten stämmer väl överens med vad drabbade berättade i Onådiga luntan (www.socialpolitik.com). Mäniskor far oerhört illa som jagade utförsäkrade, som sjuka och arbetslösa, inom olika låglönejobb eller hänvisade till kommunernas socialkontor – i stället för inom socialförsäkringen. Är vårens kritik möjligen de första stegen mot en värdigare välfärd? Kommer en vändning i tid – innan alltför många tagit alltför stor skada, eller ens lever längre? Så akut och allvarligt är läget!

I KROPPEN MIN är en blogg med 5,5 miljoner besök. Men också en bok, där Kristian Gidlund berättar om sin kamp mot en obotlig cancer. Gripande är bara förnamnet. Tänk-värd och stark en blek beskrivning. Mycket finns att lyfta fram och ta vara på. Jag väljer: "Jag har tagit mig igenom cellgiftsbehandlingar och en omfattande operation. Men matchen mot Försäkringskassan kan gott och väl bli den som slutligen sänker mig. (...) Det drabbade Sverige är utsatt för ett allvarligt hot. Det har en revolver i sin mun. Och det är du, Försäkringskassan, som har fingret på avtryckaren."

I SOCIALPOLITIK NR 2 möter du flera inspirerande starka kvinnor: Anneli Jäderholm, Anna Moffet Spak, Josette Bushell-Mingo, AnnaMaria, Britt Jonsson. Ämnen: psykiatri, missbruk, "barnfattigdom", anorexi, hiv, tiggeri. Men också teater med sprängkraft, uppfordrande och utmanande debattinlägg och ett "brev från kolonien". Avslutningsvis ett reportage om rasism och sexism i Libanon mot tusentals asiatiska hembiträden. Ja, man måste våga möta livet som läsare av SocialPolitik.

Tack för att du prenumererar! Hjälpa oss värva nya läsare! Låt inte SocialPolitik tystas!

MARIA WALLIN

4

8

34

En oslipad diamant

Att berätta om sin sjukdom är Annelis väg framåt

Anneli Jäderholm har levt och lever ett liv med flera omtag. Hon delar gärna med sig av sina erfarenheter, som föreläsare och cirkelledare.

Text och bild: Hans P.A. Karlsson

Det är svårt att tänka sig att Anneli Jäderholm har legat fastspänd på en brits inne på psykiatriska tvångsvården och ropat efter att bli hörd. I en tunn sjukhusrock där det fatats knappar att knäppa. Idag står hon på scener och vid podier, klädd i en herrkavaj, ljus skjorta och ett par stadiga skor. Ständigt efterfrågad för att berätta. Och människor lyssnar med spända öron. Nickar medhållande.

– Jag vill visa att man kan ta sig ur en offerroll. Sedan jag gick ut och berättade att jag är en auktoritet i mitt liv och att jag har gett mig själv mandat att berätta min historia så blir jag också bemött som en auktoritet, säger hon. Min självbild speglar av sig i de attityder jag möter i samhället.

Det är en kunskap hon också använder sig av som cirkelledare i projektet *SocialAktioners* retorikskola. Deltagarna har vitt skilda bakgrunder. En del har egen erfarenhet av till exempel sjukdom, missbruk, funktionsnedsättning, diskriminering och marginalisering. Andra möter i sitt arbete människor med erfarenheter av olika slags utsatthet.

EFTERSOM DELTAGARNA PÅ KONFERENSER, seminarier och studiecirklar kan ha så olika bakgrund och erfarenheter, är Anneli noga med att bara prata om sig själv och hur hon har haft det. Hon vill inte skapa spärrar genom att tala om hur andra har det om de sen inte känner igen sig. Det rådet ger hon även till dem som vill börja berätta offentligt. Men det finns vissa saker som alla kan tänka på.

– Jag försöker få deltagarna att få en bättre självbild, att komma bort från en självstigmatiserande syn. Att man sträcker på ryggen, går med högburet huvud och tror på sig själv oavsett vilket sammanhang man hamnar i.

– I retorikcirkeln börjar vi alltid med att hitta en egen röst som ska vara förankrad

långt ner i magen, inte framme vid tungspetsen för att man är nervös, förklarar hon.

Kanske är det inte så konstigt ändå, att hon ger ett så säkert intryck. Anneli pratar mycket om roller. När hon går upp på en scen kliver hon in i en roll och när hon går av scenen så kliver hon ur den rollen. Många kan tycka att man alltid ska vara sig själv, men Anneli tror att man måste ha olika roller i olika situationer som gagnar ens ändamål. Det innebär inte att man är oärlig eller att man låtsas vara någon annan.

– Även om du känner tvivel på dig själv på morgonen så försöker jag lära ut tekniker som underlättar en tydlig och säker framtoning. Att inte krumma med ryggen, flacka med blicken eller prata för fort. Våga ta en paus, låta folk titta – och stå i dig själv.

Det är tekniker som i sig skapar en känsla av större säkerhet, förklarar Anneli.

”Jag var sjuk för någon månad sedan, men nu står jag här igen.

Det är inte kört och det är viktigt att förmedla det till andra.”

– Man kan kalla det för teater, men livet är ju teater i många sammanhang, för hemma är jag inte samma person som på en scen.

Det handlar inte om att få alla att våga inta en scen. Kurserna handlar minst lika mycket om att kunna föra sin talan även i mindre sammanhang, som i kontakten med exempelvis myndigheter. Retorik som ett sätt att främja demokratin på flera plan.

Men oavsett om Det gäller att hålla en föreläsning eller att träffa en tjänsteman som ska fatta ett beslut, så ger Anneli rådet att ha med sig talkort där man skrivit ner vad man vill få sagt.

– Ibland hamnar man i affekt om man ska berätta något som är jobbigt, man kan tappa bort tanken, bli ledsen eller upprörd och då har man sina talkort. Då kan jag titta ner och ta nästa punkt på kortet. Jag får mera sagt och gjort på det viset. Grunden är för-

beredelse i alla viktiga möten.

Men hon medger att det är svårt att lära ut retorik. Det är inte lätt att ställa sig upp och prata i en mikrofon, man har kanske aldrig hört sin röst via högtalare tidigare och många berättar riktigt tuffa livsöden. Ändå får hon se att många faktiskt vågar, och att åhörare blir berörda.

1999 DRABBADES ANNELI FÖRSTA GÅNGEN av en allvarlig psykos, som blivit en följeslagare under många år. Hon har gått in i och ut ur psykoserna flera gånger, legat fastspänd i bälte och inlåst i tvångsvården. En läkare sa att hon aldrig skulle komma tillbaka till samhället. Det gjorde henne så arg att hon minsann skulle visa...

Hon reste sig och började gå kurser på ABE. Hon har alltid varit vetgirig och öppen för livet och hon slukade allt hon kom över. En dag halkade hon in på en retorikkurs och det visade sig att hon hade talang. Läraren kallade henne för en oslipad diamant. På retorikkursen vaknade något som hon valde att ta fasta på.

– Jag hade haft en del redovisningar som jämställdhetsombud i arbetet tidigare, men det handla-

de ju aldrig om mig. Nu utmanade jag mig själv genom att prata om svåra ämnen, som Majgull Axelssons bok *Rosario är död* som handlar om pedofiler på Filippinerna och Lisbeth Pippings bok *Kärlek och stålull* om en uppväxt med en utvecklingsstörd mamma.

ANNELI VILLE BLI KONSTNÄR och hittade så småningom till *Inre rum*, ett kunskapscentrum om psykisk hälsa och ohälsa på Stiftelsen Gyllenkroken i Göteborg. Där fick hon möjlighet att lägga ut sina bilder i Inre rums webb Galleri. 2008 behövdes en föreläsare på Världskulturmuseet och Anneli fick frågan om hon kunde hålla ett tal på tio minuter. Hur skulle det gå till? Tio års historia på tio minuter? Men det blev väldigt bra och sen öppnade sig alla dörrar.

– Jag har vant mig vid att stå på en scen och att många människor tittar på mig, det

– Jag vill visa att man kan ta sig ur en offerroll, säger Anneli Jäderholm.

är inga problem. Om jag har några hundra människor som lyssnar på mig så gör jag skillnad och det är ju det vi vill. Jag har en iver att få berätta och det bottnar i mitt trauma. Ett trauma som jag upplevt och lever med, men som jag vill försöka göra något meningsfullt av.

PUBLIKREAKTIONERNA KAN VARA VÄLDIGT starka. Åhörare kan gråta och krama om henne, hon kan gå på sina rosa moln, men sen kommer hon hem till sin sambo som står där med dammsugaren och tar ner henne på jorden igen. Det är viktigt för henne att kunna landa fort så hon inte flaxar iväg, att kunna gå in i rollen när hon tar på sin kavaj och att sen kliva ur rollen när hon tar av den igen.

Men livet lämnar ingen garanti till någon av oss. Anneli har en cyklisk psykos, den kan återkomma och det svåra är att hon inte själv märker de första signalerna. Vissa perioder är mer sårbara och det händer att hon faller. Hon kallar det för psykiska förkylningar, precis som att vi alla kan få influensa någon gång. Det behöver inte vara värre än så och däremellan vill hon kunna arbeta som alla andra.

– Jag får leva med det, att det är en del av mig. I början var jag bara min diagnos och inget annat. Nu är det bara en liten del av mig. Så länge jag fruktar det så blir det lättare att drabbas, men händer det så händer det och jag ska kunna leva ett gott liv däremellan. Sen är det upp på banan igen.

Hur klarar du att gå upp på en scen igen så snart efter att du varit sjuk?

– Jag har nog lärt mig av min pappa att man kan falla ibland, men sen reser man sig och går ut igen. Jag var rädd när jag kom tillbaka att jag inte skulle vara trovärdig längre, men idag är jag faktiskt mer trovärdig. Det blev en väldigt effekt, att jag var sjuk för någon månad sedan och nu står jag här igen. Det är inte kört och det är viktigt att förmedla det till andra. Om jag kan falla och resa mig igen så kan alla.

frilans@hanskarlsson.se

LÄS MERA

SocialAktion.nu är ett Arvsfondsprojekt som är inne på år 2 av 3. Studiecirklar i skrivande, webbpublicering och retorik bedrivs i Stockholm och Göteborg och från i höst även i Lund/Malmö. Anneli Jäderholm är en av retorikledarna. www.socialaktion.nu

Anneli Jäderholm finns på Facebook. www.annelijaderholm.se

www.inrerum.com
www.gyllenkroken.se
www.hjarnkoll.se

Onådiga luntan & KomAn

Två rapporter, två sidor av samma mynt. Misstro eller tilltro, ovärdigt eller värdigt bemötande. Personliga och samhällsliga kostnader eller framgång för individen och sänkta utgifter för samhället. Var så god välj!

Onådiga luntan innehåller berättelser från ett 70-tal personer som utförsäkrats, som går i olika arbetsmarknadsåtgärder; praktik, arbetslivsintroduktion, Fas 3. Skakande berättelser ”från dom som ställts utanför”.

Den 19 februari 2013 överlämnades Onådig luntan till Socialförsäkringsutredningen. Man kunde tro att ett dokument med sådan verklighetstyg skulle få genomslag i media, men så har inte skett. Kanske inte ens garvade journalister orkar med den tunga verklighet som här återges?

Berättarna är ömsom personer som för något år sedan varit väl etablerade, men som drabbats av en sjukdom eller olycka, och ömsom personer som hela sitt liv fått slåss mot både inre och yttre demoner. Den som inte har en anhörig med inkomst saknar praktiskt taget överlevnadsmöjligheter. Fallet går fort och djupt, hemlöshet är en nära realitet och känslan av att man inte har rätt att leva växer sig stark hos flera. Barnperspektivet visar sig vara totalt frånvarande i mötet med myndigheter och barnens situation ofta hjärtskärande.

DET SOM FÖRSTRÄCKER ÄR INTE BARA det alltmer stormaskiga sociala skyddsnätet utan också handläggarnas attityder. Genomsyras lagstiftningen av en svart pedagogik, så får den en högtalareffekt i form av tjänstemän som identifierar sig med lagstiftaren och tillämpar lagar och regler mycket restriktivt. Ofta uppträder man

föraktfullt och arrogant. Minsta försumelse från den enskildes sida straffas hårt medan myndigheterna kan slarva med det mesta. Bevisbördan ligger alltid på den svage. Handläggarna själva snävar in sig, flyr jobbet, blir i sin tur sjukskrivna. Det blir en negativ spiral där de utförsäkrade och handläggarna negativt förstärker varandra, till men för båda grupperna. Det

blir som en dans in i helvetet. **I KOMAN-PROJEKTET HAR** Värmdö, Haninge, Tyresö och Nynäshamns kommuner i Stockholms län fått EU-finansiering för ett treårigt samarbete med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och i viss mån psykiatrin. Samarbetet handlar om fyra rehabiliteringsinsatser: mobiliseringskurser för att komma igång, anpassad vuxenutbildning, supported employment samt socialt företagande.

Insatserna finns redan men har i projektet utvecklats för att passa målgrupperna med psykisk, neuropsykiatrisk, intellektuell funktionsnedsättning och för personer med förvärvade hjärnskador. Till exempel har vuxenutbildningen fått specialpedagoger och Arbetsförmedlingen fler handläggare för att kunna ge ett mer långsiktigt stöd på arbetsplatserna.

Av de 896 personer som deltagit i KomAn har 302 personer gått ut i arbete eller regeljära studier med studiemedel, vilket motsvarar 34 procent.

Av de 354 som deltagit i 18 månader eller mer har 42 procent gått ut i arbete och/eller

studier.

Det intressanta är att detta skett till en lägre kostnad än till exempel den sänkta krogmomsen kostar per ny anställning. Även målgrupper med mycket svår arbetsmarknadssituation har lyckats komma ut på arbetsmarknaden. En samhällsekonomisk studie av KomAn visade att projektet drog in sina kostnader redan efter ett år!

Anders Borgs Nådiga luntan har blågula band. Onådiga luntans skakande berättelser med sorgband. Bild: Joanna Karlsson.

HANDLÄGGARNA INTAR OCKSÅ en helt annan roll jämfört med den som redovisas i Onådiga luntan. I KomAn blir man belönad för att hitta samverkan, för att hitta smarta lösningar, för att vara modig, för att lita på deltagarna. Detta leder till att handläggarna trots svårigheterna i lagstiftning och regelverk ändå i stor utsträckning lyckas ordna försörjningen under insatstiden. Högtalareffekten från den grundläggande inställningen, att det är möjligt att rehabilitera, är handläggare som blir empatiska och som orkar mer. Det blir en positiv spiral där deltagare och handläggare bekräftar varandra och känner uppskattning inför varandra vilket i sin tur stärker dem ömsesidigt.

Jämförelsen mellan dessa två olika dokument visar på följande:

1. Det ihåliga sociala skyddsnätet leder till en allt svartare pedagogik i bemötandet vilket i sig leder till ökad marginalisering och ett demokratiskt underskott.

2. En satsning på kvalificerad rehabilitering i samverkan ger en positiv spiraleffekt med ett värdigt liv både för deltagare och handläggare och med ökad lönsamhet för samhället över tid.

VARFÖR HÄNDER SÅ LITE? Det finns ju praktiska kunskaper av möjligheterna att rehabilitera och de förskräckande följder när så icke sker – både för de direkt drabbade och en personal som eljest riskerar att brutaliseras.

carin.flemstrom@telia.com

Carin Flemström är f d socialchef, f d stygruppssordförande i KomAn. Skriver på www.socialpolitik/panterbloggen

Onådiga luntan tillkom inom Arvsfondsprojektet SocialAktion. Under april–september 2012, berättade personer som utförsäkrats, var sjuka och arbetslösa, i Fas 3, arbetslivsintroduktion etc. Den 19 februari 2013 överlämnades Onådiga luntan till Socialförsäkringsutskottet. Läs: www.socialaktion.nu/onadiga_luntan

KomAn-projektet: www.komanprojektet.se

Aktuellt från Allmänna Barnhuset

Konferenser

20 september, Stockholm

Krisbemötande/Krisgrupp för tonåringar som utsatts för våldtäkt

Konferensen utgår från en handbok med en modell för ett tvärprofessionellt bemötande i en akut kris. Boken innehåller en verktygslåda med övningar och aktiviteter. Flera föreläsare deltar.

Fördjupningsutbildning 6-7 november

För de som önska fördjupa sina kunskaper om de metoder som används erbjuder Barnhuset en fördjupningsutbildning. Utbildningsledare: Eva Zachrisson

25 september, Stockholm

Små barn och Trauma

Fokus är små barn som lever i utsatta livsmiljöer och utsatts för upprepade svårigheter. Vilka konsekvenser har upprepade traumatiska påfrestningar för små barns psykiska hälsa och utveckling? Hur kan stöd och behandling utformas? Föreläsarna Dag Nordanger, Kjerstin Almqvist och Anna Norlén har alla djupa kunskaper inom ämnet.

8 oktober, Umeå

22 oktober, Stockholm

7 november, Malmö

Barnets rättigheter i vårdnadstvister – mot en helhetssyn och gemensamma processer inom socialtjänsten

Hur påverkar vårdnadstvisten barnet? Ger samhället tillräckligt/rätt stöd till barn och föräldrar?

Om inte – vad kan vi göra bättre?

På konferenserna presenteras erfarenheter från Barnhusets utvecklingsarbete i sex kommuner, samt utvärderingen av projektet som sammanfattats i en ny bok av Annika Rejmer, Lunds universitet.

Övriga föreläsare; Elisabet Näsmän, Uppsala universitet, om barnets delaktighet i vårdnadstvister, Rädda Barnen – ”Ett fredat rum” m.fl.

Böcker/rapporter

Hur uppmärksammar BUP våld i nära relationer?

Rapporten baseras på ett forskningsprojekt där professionellas möjligheter att upptäcka barn och ungdomars våldsutsatthet inom BUP undersökts. Studien visar både att våld förekommer samt att det är möjligt att upptäcka genom att våga fråga. Författare: Ole Hultmann. Utkommer maj 2013.

Krisbemötande/krisgrupp för tonåringar som blivit utsatt för våldtäkt - två handböcker i en bok

Boken är en konkret vägledning dels av ett tvärprofessionellt bemötande dels av att ge ungdomar stöd i grupp i samband med att en tonåring utsatts för våldtäkt. Den innehåller en verktygslåda som ger exempel på frågor och aktiviteter som man kan använda sig av i krissamtalen. Boken kan rekommenderas till alla som i sitt arbete möter ungdomar som utsatts för allvarliga sexualbrott. Författare: Eva Zachrisson. Utkom 2013.

Från krisande organisation till ”krisorganisation”

Åtta kommuner i Uppsala län har i ett projekt tillsammans med Regionförbundet i länet försökt komma åt problemet med hög personalomsättning bland barnavårdshandläggare, ett problem som delas med många andra svenska kommuner. Författare: Anna-Lena Lindquist. Utkom dec 2012.

Unga som skadar sig genom sex

I denna bok samlas kunskap om unga som skadar sig genom sex. Den innehåller intervjuer med unga och med yrkesverksamma samt en kunskapsöversikt som visar att det finns stöd för att betrakta sex som ett självskadebeteende. Författare: Linda Jonsson och Åsa Lundström Mattsson. Utkom i sept 2012.

Anmälan och information om konferenserna finns på: www.allmannabarnhuset.se
På vår hemsida kan du också beställa böcker och rapporter.

Stiftelsen
Allmänna Barnhuset

HWH för kvinnor

*Missbrukarvård
med medlevarskap
som grund*

Anna Moffet Spak var en av pionjärerna inom Halfway house i 60-talets Göteborg. En framsynt verksamhet med tro på människors förmåga. I februari avled Anna – engagerad in i det sista.

Text & bild: Helena Östlund

Anna Moffett Spak och jag letar efter ett vitt hus. Kör upp och ner på smala branta vägar. Anna känner inte riktigt igen sig, hon har inte varit här på många år. Det är en strålande höstdag med rödgula lövhav längs dalen och froststråk på marken. Vi är i det forna textilriket, i Kinnahult i Sjuhäradsbygden.

Med lite hjälp hittar vi så småningom rätt. Det visar sig att huset är ommålat till lindblomsgrönt och ligger längst uppe vid skogsbrynet med utsikt över dalen. En tvåvåningsvilla med stor sluttande tomt, bryggstuga och lada.

I det här huset drev stiftelsen Halfway house, HWH, ett litet inackorderingshem för människor med missbruksproblem under 70- och 80-talen. Kollektivet byggde på medlemskap och en tro på människors egen förmåga.

HWH flyttade sin verksamhet till Göteborg 1992 och Anna Moffett Spak vill gärna återse platsen där hon inte varit på så många år. Här har hon tillbringat mycket tid, hon var en engagerad ordförande i stiftelsen och deltog flitigt i det praktiska arbetet.

Jag åkte runt i min knackiga Saab och hämtade upp de som ville följa med och måla och greja, säger Anna Moffat Spak.

– I och med att jag blev pensionerad under tiden här och hade bil åkte jag ofta ut hit och hjälpte till med olika saker, berättar hon.

Vi gör vår resa i början av oktober. I slutet av månaden fyller Anna 90 år och strax därefter visar det sig att hon har långt gångnen cancer. Hon går bort i början av februari 2013.

Jag lärde känna Anna så sent som för några år sedan när jag fick i uppdrag av HWH:s styrelse att skriva en dokumentation om stiftelsens 40-åriga verksamhet. Jag intervjuar Anna i hennes kök och under många timmar berättar hon för mig om sitt arbete och om

människor hon mött genom åren. Hon vill gärna diskutera aktuella socialpolitiska frågor och på köksbordet ligger böcker och artiklar som hon håller på att läsa.

ANNA ENGAGERADE SIG i missbruksfrågor redan på 50-talet när hon som advokat arbetade med personundersökningar åt Skyddsvärnet.

– Jag intervjuade några personer som hade åkt fast för narkotikabrott och som sedan kom att bli mina vänner. Då insåg jag att samhället bara såg dem som omöjliga människor, som värstingar. Man begrep inte ett

dugg, man brydde sig varken om drogproblematiken eller om dem som råkade in i det.

Senare började hon arbeta som advokat på Göteborg Stads rätthjälpsanstalt, en kommunal instans som så småningom blev statlig och bytte namn till Allmänna advokatbyrån. Även där mötte hon många som for illa på grund av eget eller anhörigas missbruk och hon stred för dem i rätten.

HWH:s verksamhet har förändrats genom åren – men alltid byggt på samma grundtankar om medlemskap och tro på människors inneboende kraft. Det hela började 1966 med att en grupp engagerade med Anna Moffett Spak i spetsen startade GFHL, Göteborgsföreningen för hjälp åt läkemedelsmissbrukare.

– Det fanns ett förhålligande av ruset, en drogkultur som drog med sig många experimenterande unga människor. Där kände jag att vi gjorde nåt bra, vi var med om att bryta den förfärliga romantiseringen av knarkandet. Många levde så snäva och eländiga liv. Om man istället skapar ställen där människor kan mötas så väcker man viljan att utvecklas.

GFHL, som på riksplanet hette RFHL, blev en sådan mötesplats där icke-missbrukare stödde missbrukare. Man hade en positiv människosyn, en tro på den goda människan och på solidaritet. Anna Moffett Spak var en stark kraft, hon hjälpte tunga missbrukare, fanns där och försökte lindra och skriva inlägg. Hon var också en förebild för unga studenter som aktiverade sig inom

GFHL, en kurator, mamma och vän i en och samma person.

Inom GFHL började man prata om att starta ett kollektiv där missbrukare skulle kunna bo för att komma ifrån drogerna. Ett alternativ till anstalter och sjukhus – ett växthus i skyddad omgivning.

– Vi kände att vi måste göra något åt den bedrövlige situation som många missbrukare levde i. Och vi tyckte i 60-talets anda att det kunde vi väl klara – vi likaväl som nå-

”... social praktik ofta har definierats i manliga termer och efter manliga modeller. Det fanns inget som svarade upp mot vad kvinnor behövde.”

gon annan. Men egentligen var vi fullkomliga amatörer.

För att få inspiration studerade de bland annat Halfway House-rörelsen i USA och Anna Moffett Spak och en god vän gjorde studiebesök hos en stiftelse utanför London som drevs av anglikanska nunnor. Där hade man tagit emot drogmissbrukare sedan flera generationer tillbaka och slussat ut dem till arbeten i omgivningen. En annan inspirationskälla var den skotske psykiatern Ronald Laing med sina idéer om kollektiv där alla levde tillsammans på samma villkor.

– Tanken var att vi skulle lära av varandra, vi skulle inte hålla på med det där med hjälpare och hjälpta.

De hittade så småningom ett hus att hyra i Sjövik, fyra mil nordost om Göteborg. GFHL:s medlemmar var där och rustade för att göra huset beboeligt. Man drog rör och vattenledningar, la takpannor, målade och tapetserade. Anna Moffett Spak minns att hon ägnade många lördagar åt att ringa runt och locka folk att följa med till Sjövik.

– Då gick ”knarkambulan- sen”, min knackiga Saab. Jag åkte runt och hämtade upp dem som ville följa med och så målade vi och grejade.

Under 1968 var huset klart för inflyttning och Jerk Rydberg anställdes som föreståndare. Han stod för mycket av de ideologiska tankegångar-

na. En viktig inspirationskälla var psykiatern Eric Bernes terapimetod transaktionsanalys och hans bok *Games people play* (på svenska *Så bär vi oss åt*), som handlar om hur vi fastnar i olika roller och hur umgänget mellan människor kan bli till ett självuppfyllande rollspel.

Det fanns inga förutbestämda regler om hur kollektivet skulle skötas utan medlemmarna arbetade gemensamt fram rutiner. Huset värmdes med en kokspanna som eldades varje morgon och ytterdörren var alltid olåst. Man turades om att åka och hand-

ANNONS

Bidrag och stipendier

Nästa ansökningstillfälle för att söka bidrag och stipendier från CSA och dess fonder är den 1 oktober 2013.

För mer information, välkommen in på vår hemsida www.csa.a.se

Vägar till välfärd - NYUTKOMMEN BOK!

av Hans Swärd, Per Gunnar Edebalk, Eskil Wadensjö
Pris: 265 kr inkl. moms • Beställ på www.liber.se

Hur ska man göra för att trygga en god levnadsstandard för människor? Vem ska ha ansvaret för välfärden? Vad ska trygghetssystemen omfatta och vilka nivåer ska de ha? Vilka krav ska ställas på människor för att de ska få tillgång till olika socialförsäkringar?

Vi kommer alla i kontakt med samhällets välfärdssystem. Vid födseln genom barnbidrag och stöd till föräldrarna, under livets gång kanske genom arbetslöshetsförsäkring och föräldrapenning och senare pension. Många av oss behöver också kommunal äldreomsorg vid slutet av livet. Alla dessa välfärdssystem tas upp i denna rikt illustrerade antologi på 342 sidor.

Beroende, missbruk & ångest?

Är det återkommande problem för era klienter?

Vi ger fortbildningar som leder till högre kompetens för att möta klienternas behov.

- **Alkohol- och drogterapi, ATU**
- **Anhörigterapi, AHTU**
- **KBT-fortbildning för ATU och AHTU**

BERGSTRÖMS

Utbildning & Behandling

www.bergstroms.org • info@bergstroms.org • 08-642 42 88

ANNONS

Plats för anknytning.

Det är här det kan börja. Anknytning handlar om att få vara med, att omfamnas av en social gemenskap tidigt i livet. Bristande anknytning är en grogrund för psykosociala problem och det är därför vi jobbar så hårt med att bygga upp tilliten hos de som kommer till oss. Utan tilltro saknas grundförutsättningen för den mest elementära behandlingen. Vi tror helt enkelt inte på att låsa in, utan arbetar med att låsa upp tilliten och tron på den egna förmågan att klara livet. Vårt mål är att varje barn och ungdom som vi arbetar med ska kunna göra de nya val som är grunden i ett självständigt liv.

Cean

www.cean.se

la och att sköta huset, bilen och trädgården. Dygnskostnaden var bara 17 kronor i början. HWH:s kollektiv blev så småningom känt, folk sökte sig dit även från andra delar av landet. Huset i Sjövik var dock skruvtigt och man började leta efter något mer varaktigt. Det blev villan i Kinnahult som kom att bli HWH:s bas under tjugo år. Tanken med att etablera sig just där var att människor skulle kunna slussas ut till jobb inom textilindustrin i trakten. I samband med flytten bildades en stiftelse och HWH blev ett hem för vård och boende.

NÄR VI NU KLIVER UR BILEN I KINNAHULT, öppnas ett fönster på nedervåningen och en kvinna sticker ut huvudet och undrar vad vi vill. Hon motar ner två stora hundar som också vill se vilka vi är. Kvinnan berättar att hon och hennes man köpte huset för tjugo år sedan.

Vi blir inte inbjudna men får lov att gå runt och se oss omkring på tomten. Det är lite skräpigt och ovärdat och Anna rynkar pannan och säger att så var det inte på deras tid. Medlevarskapet innebar att man skötte om hus och trädgård tillsammans; alltifrån att handla och laga mat till att klippa gräs, skotta snö, underhålla huset och sköta bilen. Huset rymde fyra eller fem inackorderade och personalen jobbade en och en i flerdagarspass. Det var många sysslor som skulle skötas,

Medan vi spankulerar runt huset berättar Anna om alla planer de hade med trädgården. Hon ville att man skulle använda sig av odlandets glädje i behandlingen, få saker att växa.

Jag tycker fortfarande att de idéer som HWH stod för är alltför bra för att bara försvinna, säger Anna Moffet Spak.

– Jag hade alla möjliga idéer, jag tänkte mig marken terrasserad och att vi kunde odla amerikanska blåbär. Men jorden bestod av styv lera och det passar inte för blåbär.

Ett annat projekt var att dränera huset med Anna Moffett Spak som arbetsledare. Hon åkte ut varje vecka och deltog entusiastiskt i grävarbetet.

HWH:s kollektiv var under många år könsblandat, men så småningom insåg personal och styrelse att det passade kvinnor dåligt. De for illa, de hamnade långt ner i hierarkin och utnyttjades av killarna – där liksom ute i samhället. Könsrollerna konserverades även på HWH. I mitten av 80-talet beslutades därför att kollektivet skulle inriktas på enbart kvinnor – vilket var ganska nytt i Sverige.

Tanken var att kvinnorna skulle få vara i fred på HWH för att komma underfund med sig själva och sina relationer, och stärka kontakten med sina barn. De flesta hade barn som var placerade mer eller mindre med tvång i fosterhem och mycket kretsade kring dem.

– Jag tyckte att det var så roligt att vi kunde göra Kinnahult till ett ställe för kvinnor och barn. Jag har nog pushat på där. Jag har alltid varit intresserad av det feministis-

”HWH hamnade efter 40 år i kläm mellan stora vårdkoncerner och kommunernas egna enheter.”

ka och sett hur social praktik ofta har definierats i manliga termer och efter manliga modeller. Det fanns inget som svarade upp mot vad kvinnor behövde.

Anna berättar om hur hon i sitt arbete som advokat sett hur många kvinnor ”skapades ut”, myndigheterna lät dem gå på socialbidrag och gjorde inget åt deras verkliga problem. Somliga hamnade i en position där de var hälften sjukskrivna och hälften utanför samhället och dessa kvinnor var svåra att upptäcka.

HWH:s personal fick medel till ett tvåårigt projekt för att utveckla sin arbetsmetod i samarbete med en forskare. Det innebar bland annat att de skrev dagbok över dagens händelser och att de mer strukturerat diskuterade sitt sätt att arbeta.

De flesta av kvinnorna hade ingen sysselsättning utanför kollektivet och tillvaron på Kinnahult handlade om att få ordning på sitt liv och vända dygnet rätt. Middagen var en naturlig mötesplats och mycket tid gick åt till samtal – samtal som ofta uppstod i stunden utifrån kvinnornas behov.

EVALENA VON HAUSSWOLF var anställd på Kinnahult under den här tiden. Hon tycker att det har varit mycket berikande att få vara med om alla många och långa förändringsprocesser som skett på Kinnahult.

– Kvinnorna har själva fått ta ansvar, fått växa i sin egen takt och utifrån sina egna förutsättningar och vi har funnits där och

delat det. Och det har varit otroligt häftigt att se att även om de har varit långt under isen, kunde de ta sig igenom det och hitta in i samhället igen, konstaterar Evalena.

En av dem är Ingela Almqvist som idag arbetar som socialsekreterare sedan fjorton år tillbaka. Hon kom till HWH som strulig tjugoåring och kom att bo kvar i flera år. Hon säger att hon fick en kärleksfull grund på Kinnahult, en trygg tid i lugn och ro med drogfrihet. Hon minns att en i personalen en gång frågade: ”Varför lever du så destruktivt?” Men Ingela visste inte vad destruktiv betydde utan fick gå och slå upp det.

– De frågade så mycket att det väckte tankar i en. Inte på ett dömmande eller tillrättavisande sätt utan genom kärleksfulla diskussioner. De försökte utveckla ens eget sätt att vilja leva.

HWH KINNAHULTS KVINNOPROJEKT blev känt nationellt och personalen inbjöds att hålla föredrag om sitt arbete. Under 80-talet började det växa fram en medvetenhet om att missbrukande kvinnor hade andra behov än män och EWA-mottagningen öppnade i Stockholm 1981 – den första i världen som specialiserade sig på kvinnor. 1990 startade Sofia behandlingshem i Malmö.

Det har gjorts vetenskapliga studier om båda dessa, men ingen om HWH. Eftersom HWH var en liten verksamhet med få anställda och styrelsen var ideell fanns ingen tid över att bedriva någon forskning eller systematisk uppföljningen av resultaten. HWH:s pionjärbete har därför inte heller fått så stor uppmärksamhet som det borde ha fått.

1992 beslutade HWH att stänga hemmet i Kinnahult. Det fanns flera skäl, den ekonomiska krisen gjorde att kommunerna drog ner på sina placeringar och huset krävde mycket arbete. Det funkade inte heller i längden att ha ett kollektiv ute på landet när kvinnorna hade sina flesta kontakter i stan.

På hösten samma år startade HWH i stället en dagverksamhet för missbrukande kvinnor i Göteborg. En strukturerad daglig tillvaro där kvinnorna arbetade med textilt arbete, som vävning och sidenmåleri och där man samlades kring den gemensamma lunchen. Tanken var att hjälpa kvinnorna att få ordning i sin ofta röriga tillvaro. Få stöd i att laga mat, värna om sin hälsa, klara ekonomin och upprätthålla goda relationer till barn, familj och myndighetspersoner.

Det fanns ett kontor där kvinnorna kunde dra sig undan och ringa eller använda datorn för egna ärenden. HWH ordnade också undervisning i samarbete med Kvinnofolk-högskolan, bland annat i matte, datakunskap, svenska och träslöjd och kvinnorna fick hjälp med praktikplatser, skyddade arbeten eller att etablera kontakt med folkhögskolor.

En grupp kvinnor arbetade mycket med sidenmåleri och började så småningom sälja sina produkter i samband med att HWH var ute och pratade om sin verksamhet. De star-

Ateljé Trädet är i dag ett socialt arbetskooperativ med ateljé och butik i Sannegårdshamnen, Göteborg. Tio medlemmar målar, trycker, tovar och syr unika textilprodukter.

tade Ateljé Trädet, ett projekt inom HWH som så småningom blev ett socialt kooperativ som knoppades av och flyttade till egna lokaler på Hisingen där det fortfarande finns kvar.

MISSBRUKARVÅRDEN HAR FÖRÄNDRATS mycket sedan GFHL startade sitt första kollektiv i Sjövik 1968. Få, om ens någon verksamhet har lyckats överleva så länge som HWH. Under 60-talet fanns ingen specialiserad behandling mot missbruk men under 70-talet började det växa fram olika typer av vård. Under 80-talet satsades mycket statliga pengar på narkomanvård i hiv-epidemiens spår och behandlingshemmen blev allt fler. Men så kom den ekonomiska krisen i början av 90-talet och många hem fick läggas ner.

När det kommunala köp- och säljsystemet infördes i slutet av 90-talet förändrades vården igen. Många kommuner hade ägt egna behandlingshem men flertalet av dem lades ner eller gick över i privat ägo eller i stiftelseform. Kommunerna satsade allt mer på öppenvård i egen regi och i samband med finanskrisen 2008 drog de återigen ner på sina placeringar.

Det drabbade HWH hårt eftersom allt färre kvinnor placerades inom dagverksamhe-

ten. 2009 – efter 40 år – fanns ingen annan möjlighet än att lägga ner. HWH, med sin förhållandevis blygsamma verksamhet, få anställda och ideellt arbetande styrelse, hamnade i kläm mellan stora vårdkoncerner och kommunernas egna enheter.

Anna Moffett Spak har varit en centralfigur inom HWH under alla dessa år. Hon har hjälpt till med praktiska göromål, använt sin juridiska kompetens till att utforma skrivelser och funnits som stöd för personalen.

Hon är stolt över vad de har åstadkommit och glad över att HWH genom alla år lyckades hålla fast vid de ursprungliga idéerna om medlevarskap och att låta människor växa på sina egna villkor. Det var svårt för henne att acceptera att HWH måste läggas ner.

– Usch vad det var tråkigt! Jag tycker fortfarande att de idéer som HWH stod för är alltför bra för att bara försvinna. Det har inte funnits någon period som varit så nyskapande, nytänkande och entusiasmerande som 60- och 70-talen. Det fanns en människokärlek, ett accepterande av oss människor såsom vi är och att alla har något att ge. 1900-talet var vansinnigt roligt!

helen@ostlundreportage.se

Tillägg: Anna Moffat Spak hann ta del av ett utkast till artikeln, när jag hälsade på henne på Bräcke Hospice en vecka innan hon gick bort. Hon var trött, jag läste texten högt och hon nickade godkänt. När jag gick, vinkade hon och sa: ”Vi ses snart!” /Helena Östlund

Anna Moffett Spak var engagerad i mycket, bl a grundandet av Kvinnofolkhögskolan i Göteborg. Hon var aktiv i Svenska Kvinnors Vänsterförbund och i föreningen Boihop som arbetar med att skapa kollektiva boendeformer. 2006 gav hon ut boken Vattenvägar, om livet på vattnen i och runt Göteborg på Kabusa böcker.

<http://ateljetradet.blogspot.se/> Ateljé Trädet är ett socialt arbetskooperativ, dvs en deltagarstyrd verksamhet som även handleder personer på arbetsträning. Tar också emot förbokade grupper, som vill prova på att måla själva.

ANNONS

ONÅDIGA LUNTAN

BERÄTTELSEFRÅN DOM SOM STÄLLTS UTANFÖR

Läs hela uppropet på:
www.socialaktion.com

»De såg det friska i mig«

KLIENT PÅ IRIS UTVECKLINGSCENTER

Sedan 1986 erbjuder vi individuell behandling för människor med läkemedelsberoende/missbruk och psykisk ohälsa. Vi finns i Mullsjö, Enköping, Stockholm, Göteborg, Jönköping och Hestra. Läs mer om oss och våra behandlingar på www.irisutvecklingscenter.se.

Byt ut straff mot hjälp

**Sverige kriminaliserar människor med sjukdomen beroende!
Gör värden human och därmed mera effektiv. Bygg på tillgänglighet.
Eftersträva integrering i stället för marginalisering.**

Regeringen har i vår överlämnat en proposition till riksdagen, utifrån *Missbruksutredningens slutbetänkande* (SOU 2011:35). I de stora och kontroversiella frågorna har regeringen inte lyssnat på sin enmansutredare Gerhard Larsson (se t ex intervju i SocialPolitik nr 1/2011).

Gerhard Larsson föreslog ett 70-tal förändringar och tillägg till den nu rådande ordningen inom beroendevården.

Utredningens arbete var ambitiöst med flera omfattande delrapporter, som alla andades en befriande avsaknad av den annars så gängse moraliserande ton över människor som är beroende av illegal narkotika, de som föraktfullt brukar kallas ”knarkare”. Avsaknaden av moralistiska inslag märktes inte minst i de kritiska skrivningarna om hur läkemedelsassisterad metadon- och suboxonebehandlingen på alltför många orter inte erbjuds opiatberoende människor. Eller att det på andra mottagningar finns ett strafftänkande som utesluter eller avhyser patienten från livsuppehållande vård. Ytterligare ett positivt förslag är den lagstadgade skyldighet att upprätta samarbetsavtal i vårdfrågor mellan landsting och kommuner.

DEN ALLVARLIGASTE KRITIKEN mot Missbruksutredningen från brukarorganisationer är utredningens försök att bedöma missbrukets omfattning och uppskattning av antal personer. Man har bara sett till antalet och inte till de olika och specifika behov som personer med missbruksproblem har.

Utredningen har uppskattat antalet personer med olika grad av riskbruk, missbruk och beroende av alkohol till 900 000 personer. Av dessa anses 330 000 vara beroende av alkohol. Men man bortser från att dessa 330 000 kan ha helt olika livs-

situationer som kräver differentierade vård- och rehabiliteringsinsatser. En hyfsat väletablerad medelklassperson med en destruktiv alkoholkonsumtion och medföljande medicinska skador behöver inte en likartad vård och stöd som en hemlös, tandlös och totalt utslagen person med alkoholmissbruk. Det är två olika världar. Den beroende ”medelklassaren” vet vad som gäller i det etablerade samhället för att både respektera sig själv och bli respekterad av sin omgivning. Den utslagne missbrukaren har däremot aldrig haft, eller har förlorat förmågan och tilltron till självrespekt och att bli accepterad av det ”normala” samhället.

En kvalificerad uppskattning av antalet tungt utslagna och marginaliserade hamnar i stället kring 100 000 personer, oberoende av preparat, alkohol och/eller illegal narkotika. De behöver ofta någon form av medicinsk behandling för olika fysiska åkommor och för sitt missbruk.

Men enbart medicinering räcker inte.

KÄNNETECKNANDE FÖR DEN MEST utslagne med ett tungt missbruk är förutom att han/hon inte bara saknar till exempel bostad, arbete, fysisk hälsa, tänder, utan också ett socialt nätverk – förutom sina gelikar i en kaotisk missbruksvärld. En utslagen alkohol- och/eller narkotikamissbrukare är livrädd för vardagssamhället när hon/han inte är full eller drogpåverkad. Denna *utslagenhetens vardag* måste vara utgångspunkten för varje rehabilitering mot ett bättre liv – på det sätt som personen själv definierar ”ett bättre liv”.

I en sådan *egenmaktsresa* är medicinering bara en av flera viktiga komponenter. Viktigast för ett bestående bättre liv är att den utslagne personen får möjlighet till en rehabilitering som hon/han själv tror

på och därmed också tvingas rannsaka sig själv. Är det här vad jag verkligen vill? Är det mitt eget beslut, eller gör jag det för att någon annan trycker på, som barn, partner, föräldrar eller socialtjänst? Den egna viljan och det egna beslutet är grunden för personliga egenmaktsresor.

UTREDNINGEN HAR HAFT ETT GEDIGET medicinskt perspektiv på missbruk och beroende. Det har också lett dem till en missstro mot socialtjänstens kunskaper och möjligheter att erbjuda en bra och effektiv vård och rehabilitering. Utifrån detta har utredningen med en ”medicinsk logik” hamnat i förslaget att hälso- och sjukvården i landstings regi ska ta över ansvaret för missbrukarvården. Motståndet mot just detta har varit massivt – om man bortser från dem som talar i egen sak, det vill säga framförallt hälso- och sjukvårdens olika aktörer. Regeringen säger i sin proposition också nej till detta förslag.

Hälso- och sjukvården har redan idag ett ansvar, inte minst primärvården där läkarna ska förhöra sig om patienternas alkoholverksamhet även om patienten uppsöker vårdcentralen för andra medicinska problem. Upptäcks bekymmersam alkoholkonsumtion ska läkare erbjuda och remittera patienten till medicinsk specialistvård.

Däremot är det sällsynt att en utslagen missbrukare självmant uppsöker primärvården. Till akutsjukvården förs förvirrade personer med alkoholpsykos eller som överdoserat narkotika och håller på att dö. Sjukvården har inget uppsökande uppdrag eller ansvar. Ur patientens synpunkt är dessutom rättsskyddet inom sjukvården i det närmaste obefintligt i jämförelse med klientens möjlighet att överklaga socialtjänstens olika beslut.

Socialtjänsten har däremot ett uppsö-

kande uppdrag – att försöka hitta och hjälpa personer med svåra missbruksproblem. Till socialtjänsten kommer socialt utslagna för att söka försörjningsstöd eller för att de är aktuella i andra ärenden.

BEROENDEVÅRDEN HAR VARIT OCH ÄR ovanligt modekänslig. Vård- och rehabiliteringstrender kommer och går. I luset av dagens medikaliseringstrend är det lätt att förstå önskan att sätta diagnoser på människor med beroendeproblem. Särskilt tydligt är hur fler och fler auktoriteter hävdar att personer med beroendeproblematik också ska etiketteras med psykiatriska diagnoser, så kallat *samsjukliga*.

Utredningen bollar med siffror om att mellan 30 och 60 procent skulle vara samsjukliga. Andra undersökningar, både svenska och internationella, talar om en samsjuklighet någonstans mellan 25 och 30 procent. Med sina egna siffror i ryggen föreslår utredningen att tvångsvården ska föras till psykiatrin istället för dagens statliga LVM tvång (Lagen om vård av missbrukare i vissa fall). Vad skulle det innebära om sjukvårdens tvångslagstiftning LPT (Lag om psykiatrisk tvångsvård) infördes i stället? Exempelvis kan ett psykiatriskt tvångsbeslut inte överklagas av patienten. Ingenstans i Hälsö och sjukvårdslagen (inklusive LPT) finns den personliga överklaganderätten. Till skillnad från socialtjänstens LVM-beslut.

Psykiatrin har, både dagens vård och historiskt sett, varit minst sagt negativ till att ta emot människor med både missbruks- och psykiatriska problem. Det är inte ovanligt att psykvårdens besked är att först ska klienten/patienten vara drogfri innan hon/han kan bli aktuell för vård inom psykiatrin.

PATIENTENS RÄTTSÄKERHET SKULLE ytterligare minska genom möjligheten till så kallat *öppenvårdstvang*. Enligt LPT kan en person vårdas mot sin vilja under mycket långa perioder även om han/hon inte behöver befinna sig på institution. Den tvångsvårdade kan få olika restriktioner,

som att vara hemma och ta emot psykiatripersonal en viss dag i veckan, inte befinna sig på vissa platser, regelbundet ta vissa mediciner etc. Följs inte detta kan patienten återföras till institutionen.

Tvång är tvång även om det utövas utanför tvångsinstitution. Fördelen med LVM i förhållande till LPT är att LVM har en maxgräns på sex månader för hur länge tvång får användas. Därför avvisar klientrörelsen krav på att LPT ska ersätta LVM – utan att för den skull romantisera LVM-tvånget. Det behöver reformeras i grunden. Regeringen avvisar också förslaget om att skifta huvudmannaskapet från statens LVM till landstingens LPT.

LVM ÄR EN DÅLIG INSATS BÅDE till innehåll och i sak. Istället för att tala om vård mot klienternas vilja borde LVM handla om ett *akuttvång*, det vill säga en kort tillfällig akut insats för att hindra någon från att exempelvis ta livet av sig när missbruket har lett till en förlorad verklighetsuppfattning, det vill säga ett psykotiskt tillstånd. Längden på ett akuttvång skulle kunna begränsas till max en månad. Ingen blir nykter eller varaktigt drogfri mot sin vilja. Tvärtom riskerar det ofta innehållslösa tvånget att skapa en frustration och djup motvilja mot allt vad vård heter.

FN:s inställning i tvångsfrågan är glasklar, vilket tyvärr inte gäller den svenska staten: *”Behandling av drogberoende utan patientens medgivande kan bara anses vara ett sista hands alternativ som bara kan övervägas i vissa mycket allvarliga, korta och akuta situationer och måste då följa samma etiska och vetenskapliga krav som vård på frivillig grund. Övergrepp på mänskliga rättigheter i ”vårdens” namn är inte i överensstämmelse med detta synsätt.”* (Treating drug dependence through health care, not punishment, Vienna 2009, Antonio Maria Costa, fd chef, UNODC)

DET ÄR UPPSEENDEVÄCKANDE ATT Missbruksutredningen lyckats undgå frågan om vad kriminaliseringen av narkotikamissbrukaren innebär och får för konsekvenser

för synsätt och behandling av enskilda individer. Kriminaliseringen blir än mer absurd eftersom beroende är klassat som en sjukdom. Sverige kriminaliserar människor med sjukdomen beroende! Att de är så får tillskrivas den repressiva narkotikapolitiken som har förts i flera decennier. Idén bygger på tanken att ju svårare samhället gör det för missbrukare desto snabbare kommer de till insikt om att de måste upphöra med missbruket och söka vård. Problemet är att kriminaliseringen ytterligare förstärker utanförskapet.

Istället för att tillämpa en marginaliseringsstrategi som stöter bort missbrukaren, bör en integrationsstrategi tillämpas. Det innebär att finnas tillgänglig när missbrukaren söker hjälp utan olika former av moraliserande strafftänkande.

UTAN TVEKAN FINNS DET OCKSÅ ljuspunkter på den narkotikapolitiska himlen. Allt fler åklagare uttrycker sitt missnöje med hur narkotikalagstiftningen på ett orimligt sätt drabbar enskilda narkotikaberoende personer, som inte kan eller ska behandlas som den organiserade narkotikabrottsligheten. Allt flera skribenter och krönikörer ifrågasätter jakten på enskilda missbrukare. Allt flera ifrågasätter varför det inte finns läkemedelsassisterad behandling i hela landet. Alltfler talar om vikten av brukarinflytande även för klienter inom socialtjänstens missbrukarvård.

Men det är långt kvar till en humanare och därmed också effektivare missbrukarvård.

alecalec@bredband.net

Alec Carlberg är ordförande Rainbow – klientrörelsens paraplyorganisation samt hindersdoktor vid Lunds universitet.

LÄS VIDARE

www.socialpolitik.com/missbruksutredare-ar-emot-tvang/ Intervju med Gerhard Larsson, regeringens utredare ur SocialPolitik nr 1/2011.

ANNONS

MAGELUNGEN
FÖRÄNDRING TILLSAMMANS

Magelungen Utveckling är ett medarbetarägt företag som bildades 1993. Vi representerar den mångfald som det var tänkt från början med privata utförare inom vård, behandling och skola.

- Ett idéburet företag som vill ge hopp och göra en skillnad!

Nu startar Magelungen en verksamhet med skola och behandling i Solna.

Ett alternativ med anpassad skolgång för elever i behov av särskilt stöd med individuellt utformade behandlingsinsatser. Vi erbjuder även HSP - Hemmasittarprogram för skolfrånvarande elever som behöver hitta tillbaka till skolan.

För mera information www.magelungen.com

Fattig svensk debatt

När de stora medierna gör egna nyheter av en förenklad verklighet blir bilden ibland helt skev. Hur var det nu med de hungriga svenska barnen?

Text: Stina Fernqvist

Bild: Thomaz Grahl

Den svenska "barnfattigdomen" tycks aldrig upphöra att vara en aktuell politisk frå-

ga. Den omdebatterade belysning av problemet som tillhandahölls av SVT:s *Uppdrag Granskning* i vintras gav vid handen att *Rädda Barnens* officiella siffror var missvisande eftersom de 248 000 barn som enligt organisationen lever i ekonomisk utsatthet inte kan sägas leva i en absolut fattigdom (vilken *Rädda Barnen* heller aldrig påstått i sina rapporter).

Några veckor efter att programmet vi-

sats disputerade jag på doktorsavhandlingen *En erfarenhet rikare? En kvalitativ studie av barns strategier och barnfattigdomens villkor i välfärdsstaten* som just syftar till att belysa barnens egna perspektiv på en vardag i ekonomisk knapphet. Mitt intresse har varit att dels problematisera hur ekonomiskt utsatta barn positioneras i en välfärdsstat som tydligt har vuxnas – föräldrars – aktiveringsgrad som högsta prioritet för att åt-

*Tänk att det ska vara
så svårt att ta
barnens perspektiv*

gärda socioekonomiska problem, men framförallt att synliggöra de strategier barnen använder sig av hemma, i skolan och på fritiden bland jämnåriga för att hantera konsekvenserna av ekonomisk utsatthet. Kombinationen av dessa perspektiv tydliggör att ekonomiskt utsatta barns situation är prekär och komplex, vilket till viss del kan sägas hänga samman med att fattigdomens legitimitet som samhällsproblem till och från

ifrågasätts – exempelvis i undersökande reportage på bästa sändningstid.

De 17 barn och ungdomar som medverkar i studien har alla erfarenhet av att leva på försörjningsstöd (även om alla inte var medvetna om familjens inkomster).

Urvalet gjordes utifrån ärenden hos förvaltningsrätten som är överprövningsinstans för socialtjänstens avslag, och de familjer som medverkar i studien har således samtliga överklagat socialtjänstens beslut. Det bör dock poängteras att samtliga familjer tidigare har tagit emot försörjningsstöd, samt att avslag kan meddelas på andra grunder än att inkomstnivån är för hög för att bistånd kan beviljas. Barnen har djupintervjuats vid minst ett tillfälle, där intervjufrågorna har berört både deras situation hemma med familjen och i skolan bland jämnåriga. I denna text presenteras utdrag ur dessa intervjuer samt de tolkningar jag gjort av dem i avhandlingen.

Jag vill be läsaren att hålla i minnet att studien är kvalitativ. Detta innebär bland annat att materialet som här presenteras inte gör anspråk på att vara generaliserbart och därmed betraktas som representativt för alla ekonomiskt utsatta barn i Sverige; även om dessa anspråk skulle finnas skulle det vara hart när omöjligt då denna grupp är väldigt mångfacetterad. Därmed inte sagt att de strategier de medverkande barnen och ungdomarna ger uttryck för är unika för just dem.

DE MILJÖER SOM I FÖRSTA HAND PRÄGLAR de medverkande barnens vardag är hemmet

och skolan, vilket gjorde det naturligt att i första hand diskutera hur man hanterar olika situationer och hur den ekonomiska utsattheten på olika sätt påverkar interaktioner i dessa sammanhang. Det blir därigenom tydligt att den sociala dimensionen av fattigdom blir kännbar för barnen; den materiella resursbristen är givetvis inte obetydlig, men samtalen kom ofta att snarast röra sig kring sociala aspekter.

I relation till familjen kunde detta innebära att positionerna inom familjen i någon mån omdefinierades, bland annat genom att barnen tog på sig en ansvarsroll gentemot föräldrarna. Det kunde också innebära att det egna handlingsutrymmets begränsningar i relation till vardagsekonomin blev påtagligare. Nioåriga Rebecca ger uttryck för dessa båda perspektiv i följande citat:

R: Ja, alltså... för min mamma, det är så att hon börjar bli ledsen och... jag är liksom lite orolig för det här med pengarna. Hon blir liksom lite chockad och så.

S: Mm. Hur märker du det då?

R: Alltså hon vill att jag ska komma dit och göra en sak och då ser jag att hon... sitter där och börjar tänka och hon börjar liksom gråta lite...

Hon återkommer till oron senare i intervjun:

R: Jag är liksom lite orolig över mamma...

S: På vilket sätt?

R: Hon har ingen... varje gång jag ska gå och köpa mjölk så ser jag att hon bara har en tjugilapp och fem enkronor, så jag är lite orolig... Men annars ska vi nog klara oss.

I INTERVJUN MED TIOÅRIGA BEA synliggörs en strategi som framkommer i flertalet andra intervjuer, och som belagts i tidigare forskning; att ligga lågt och inte tjata om fritidsaktiviteter eller saker som belastar familjens ekonomi:

S: Är det nånting som du känner att du vill kunna göra men det går inte för att det är dåligt med pengar?

B: Ja, jag vill kunna hjälpa till med allt som händer... kunna ge mer än femtio kronor men det kan jag inte.

S: Finns det något annat... att du skulle vilja kanske gå på någon fritidsaktivitet eller spela något instrument eller så?

B: Jag skulle vilja ha ett nytt tv-spel men det kostar för mycket... jag brukar önska det men det går inte.

Genom liknande yttranden belyses barnens låga grad av aktörskap i relation till ekonomi, och deras medvetenhet om den. Paradoxalt nog kan man dock betrakta det utökade ansvar för familjens ekonomi som dessa barn ger uttryck för som ett utvidgande av barnpositionens gränser, om än inte i en särskilt positiv mening för barnen själva. Det är rimligt att anta att dessa processer bidrar till att ytterligare problematisera positionen som barn i en ekonomiskt utsatt familj.

Anpassningsstrategier är överlag synliga i relation till samspelet i familjen, där man undviker att påtala de egna ekonomiska be-

hoven för att inte belasta familjens ekonomi. Det finns dock även exempel på motsatsen där barnen explicit påpekar både sina egna materiella behov för föräldern och även kallar sin mamma ”fattiglapp” och liknande. Sådana yttranden har jag tolkat som ett sätt att underminera föräldern då denne misslyckats med den basala föräldrauppgiften att försörja sina barn. Yttrandet handlar således om mer än att påtala en resursbrist och visar hur en ekonomisk knapphet påverkar och problematiserar relationerna inom familjen.

I SKOLAN OCH BLAND JÄMNÅRIGA handlar strategierna i huvudsak dels om ett döljande av familjens ekonomiska situation. Dock tycks inte fattigdom i sig utgöra en anledning till mobbing eller utanförskap, och ett flertal av barnen ger uttryck för att både de vuxna i skolan och övriga elever är dåligt insatta i vad ekonomisk knapphet innebär. Ekonomisk knapphet och dess konsekvenser är således inget man pratar om. Döljandet tycks därför snarare handla om att passera som ”normal”, att inte avvika. I likhet med tidigare studier framträder kläder som en tydlig statusmarkör och att inte ha möjlighet att införskaffa kläder i rätt märken och storlekar kan bli problematiskt.

Trettonårige Robert säger:

– Det kan vara jobbigt för föräldrar att ha dåligt med pengar.

S: Varför då tror du?

R: För liksom, barnet kanske inte...om de har barn så kanske nån retar den, då kan de liksom tänka att det kanske är deras fel.

S: Ok, är det en sån sak man kan bli retad för? Att det är dåligt med pengar?

R: Inte pengar, men kläder...

Temat återkommer i intervjun med jämnåriga Camilla:

S: Hur är det i skolan för nån som har dåligt med pengar hemma?

C: Ibland skäms jag. Jag är ju såhär, jag bryr mig inte om vad jag har på mig. Jag har lite punkig stil, och när jag går så i skolan så

”Man kanske inte kan följa med på saker som andra kan göra. Man skyller på annat, att man inte har tid eller nåt.”

kommer folk bara... som den här tjocktröjan har jag haft jättelänge, sen är det bara att byta tröja under här. Blir väl så i en vecka.

S: Mm. Och det tänker du hör ihop med att det inte finns pengar att köpa nya kläder för... ?

C: Ja... jag skäms jättemycket.

13-ÅRIGA CAMILLA ÅTERKOMMER i intervjun till att hon har en lite ”punkig” stil och att hon tidigare blivit retad och beskylld för att vara ”emo”. Hennes egen koppling till familjens ekonomiska situation i citatet ovan pekar på att hennes klädstil inte enbart har att göra med ett uttryck för subkulturell tillhörighet, utan kan tolkas som en strategi för att delvis undkomma jämförelser av klädmärken och annat.

Självekludering från sociala aktiviteter och annat umgänge med jämnåriga är även det framträdande i materialet. Att inte kunna gå med och fika efter skolan kan kanske för en utomstående betraktare tyckas som en banal uppoffring, men i likhet med vad tidigare forskning konstaterat blir risktagandet i denna strategi tydligt. Den som aldrig kan följa med på bio eller andra aktiviteter riskerar att bli utdefinierad, men att bli påkommen som fattig är uppenbarligen en större social förlust för dessa barn och ungdomar och följaktligen väljer man att avstå från umgänget. 13-åriga Nora säger:

S: Är det något speciellt som du inte kan göra för att det är dåligt med pengar?

B: Ja. Typ, på fritiden... Mamma har ju inte råd. Gå på basket kostar 500 i månaden eller nåt. Jag vill ju verkligen gå på det, det är verkligen mitt intresse men jag kan inte gå på det. Och alla mina kompisar gick på det, jag vill ju liksom vara med dom... de är ju med varandra... ett gäng och hade liksom kul... och då kunde inte jag och blev såhär ledsen och ”men jag vill ju jättegärna gå”...

S: Fick du höra några kommentarer om det från kompisarna?

B: Ja precis, ”varför var inte du med”, och ”du vill ju”... och sådär, de bara ”vi saknar dig, du är ju aldrig med” och jag bara ”ja, mycket läxor”...

S: Okej, så du ville inte säga...?

B: Nej, jag sa inget.

17-ÅRIGA LINDA FORMULERAR SIG om samma problematik i mer generella ordalag:

L: Man kanske inte kan följa med på saker som de andra kan göra... bio eller nåt sånt.

S: Är det nåt som... blir det pinsamt? Att inte kunna följa med på bio?

L: Ja, det blir det.

S: Mm. Säger man då att man inte har råd eller skyller man på annat?

L: Man skyller på annat... att man inte har tid eller nåt.

Om det går att se den ekonomiska utsattheten i familjen som ett paradoxalt utökande av barns aktörskap genom ökat ansvar kan det i skolkontexten och umgänget med jämnåriga konstateras emellertid att barnens

aktörskap snarast begränsas. Barnen uttrycker ofta att man strategiskt undviker arenor för social samvaro och aktiviteter som en följd av den ekonomiska situationen och de skamkänslor den ger upphov till.

DÖLJANDET AV DEN EKONOMISKA situationen bidrar till att osynliggöra ekonomisk utsatthet i skolan, och de strategier som barnen tillämpar för att hantera sin situation säger något väsentligt om fattigdomens komplexitet.

Vuxnas fattigdom kopplas ofta mer explicit till skam och kanske framför allt skuld; fattigdomen förstås som ett tecken på ett individuellt misslyckande. Ekonomiskt utsatta barn kan inte, mot bakgrund av hur barnpositionen i välfärdsstaten generellt associeras med en låg grad av aktörskap, anses påverka sin ekonomiska situation men skammen finns uppenbart där och måste hanteras.

Utifrån synliggörandet av barnens strategier för att hantera ekonomisk utsatthet i välfärdsstaten Sverige menar jag att problemet är mer svårångat än den politiska och mediala debatten ibland vill påskina. Den materiella dimensionen av fattigdom är sammanbunden med den sociala och måste förstås i en välfärdsstatlig kontext; det handlar inte om barn som svälter ihjäl, utan barn som varje dag använder sig av mer eller mindre utarbetade strategier för att hantera en osynliggjord och ibland ifrågasatt problematik.

Stina.Fernqvist@soc.uu.se

Stina Fernqvist är FD i sociologi och verksam vid Sociologiska institutionen, Uppsala universitet. Hon disputerade 2013 på avhandlingen En erfarenhet rikare? En kvalitativ studie av barns strategier och barnfattigdomens villkor i välfärdsstaten. Hon arbetar under våren 2013 som projektledare med en kartläggning av barnfattigdom i Uppsala Kommun i samarbete med Barnombudsmannen.

LÄS MERA

Fernqvist, Stina (2013) En erfarenhet rikare? En kvalitativ studie av barns strategier och barnfattigdomens villkor i välfärdsstaten. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis
Näsman, Elisabet, Ponton von Gerber, Christina & Fernqvist, Stina (2012). Barnfattigdom: om bemötande och metoder ur ett barnperspektiv. Stockholm: Gothia Ridge, Tess (2002). Childhood poverty and social exclusion. From a child's perspective. Bristol: The Policy Press B.
Sutton, Liz (2009). 'They'd only call you a scally if you are poor': the impact of socioeconomic status on children's identities. Children's Geographies, 7(3): 277-290.

Familjehemsbanken - en viktig mötesplats för alla som arbetar inom familjevården

Här kan enskilda personer, familjer, personal inom socialtjänst, olika företag inom familjevården och andra aktörer som arbetar med barn, unga och vuxna, mötas på ett enkelt sätt.

Välkommen du också!
Besök oss på www.familjehemsbanken.se

Ofärden i svart på vitt

Sverige glider isär. I dom som ställs utanför och de besuttna inne runt köttgrytorna. Dags hålla upp SOLIDARITET som ett kors för att besvärja ofärden.

Regeringen brukar hävda att sjukskrivningarna gått ner och att fler är i arbete. Det verkar dock inte vara riktigt sant. Regelförändringar har istället gjort att allt fler ställts utanför försäkringarna, samtidigt som alltför många befinner sig i arbetsmarknadspolitiska program. Man har, som ofta i politiken, flyttat människor från en kolumn i statistiken till en annan.

Det grundläggande är dock att ersättningsnivåerna i socialförsäkringarna skurits ned, och att det sker en underbetalning från trygghetssystemen – där överskottet går rakt in i statskassan.

A-kassans tak har varit oförändrat sedan 2002, om man bortser från den temporära höjningen som Socialdemokraterna gjorde 2005, men som sedan återställdes till den tidigare nivån av alliansregeringen 2007.

Detta berör alla arbetslösa, inklusive de som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning får ersättning i form av aktivitetsstöd. Den lägsta nivån från denna ersättning är 223 kronor/dag eller 4.906 kronor/månad – före skatt. Priserna på mat, hyror etc. har dock ökat. Enligt Göteborgs-Posten är Sverige det tredje dyraste matlandet i Europa.

Samtidigt som regeringen – på grund av förändrade regler i a-kassan och sjukförsäkring – lyckats sänka kostnaderna för utbetalningarna från våra trygghetssystem visar Folksam årliga rapport *Välfärdstendens* att inbetalningarna till systemen via arbetsgivaravgifterna går med miljardöverskott. Pengar, som tidigare också kallades sociala avgifter, är tänkta att i huvudsak finansiera socialförsäkringarna.

MEN ÖVERSKOTTET i socialförsäkringarna är alltså inte öronmärkt utan går in i finansministerns statskassa. Och kan bidra till finansieringen av miljardskattereformer som riktar sig till medel- och höginkomsttagare – jobbskatteavdragen i fyra steg, ROT och RUT, sänkt krogmoms och sänkta bolagsskatter.

Eller som en tjänsteman på arbetsmarknadsdepartementet bekräftar sambanden mellan fryst a-kassa, överskott från soci-

alförsäkringarna och jobbskatteavdragen: ”Ja, pengarna räcker inte till allt.”

Således har vi fått en ny syn i Sverige på användningen av skattemedel som fördelningsinstrument. Statskassan omfördelar från de arbetslösa, de som är sjuka, de som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning är arbetslösa eller de som blivit sjuka på grund av sitt arbete eller sin arbetslöshet – till de som redan har vad de behöver i avseende på arbete, inkomst, socialt sammanhang, boende etc.

Därför är det förvånande att den politisk ansvarig chefredaktören P.J. Anders Linder på Svenska Dagbladet – en av Sveriges största dagstidningar – kan sitta och säga i Panelen i Godmorgon Världen, SR P1 den 20 januari att det inte finns något samband mellan att allt fler har fått det mycket bättre i Sverige samtidigt som de ekonomiskt sämst ställt fått det allt svårare. Diskussionen fördes i polemik med Göran Greider angående *Uppdrag Granskning*s reportage om barnfattigdom.

ÄNNU MER FÖRVÄNANDE är det med vilket svalt intresse Ekots nyhet den 1 februari om att den genomsnittliga ersättningen till arbetslösa (och sjuka som också finns i gruppen) sjunkit de senaste sju åren. 2005 var ersättningen 2000 kronor högre än idag. Man får gå tillbaka till år 2000 för att komma ner till samma genomsnittliga ersättningsnivå som idag. Försäkringskassan hade på Ekots uppmaning tagit fram uppgifterna, som mig veterligt bara refererades av Socialpolitik och Dagens Arena på webben samt av Dagens Industri.

Att en del av befolkningen som är i nöd, och som dessutom är en svag grupp som av naturliga skäl har svårt att göra sin röst hörd, offras för att de som redan har allt de behöver ska få det ännu bättre – det är ingen rättfärdig politik och borde få ett tyngre genomslag i media.

Ännu ett exempel på medias ointresse –

trots pressinformation i förväg – var tystnaden kring överlämningen av *Onådiga luntan* till den Parlamentariska socialförsäkringsutredningen den 19 februari. Projektet SocialAktion har i *Onådiga luntan* sammanställt ett stort antal röster ”från dom som ställts utanför”. Överlämningen skedde på Karlavägen 100, ett stenkast från radio- och tv-huset och väl inom räckhåll fån Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Aftonbladet och Expressen. Den av regeringen beställda *Framtidskommissionens* glättade spådom fick dock gott om utrymme i media samma vecka.

VÄLBETALDA JOURNALISTER BORDE fundera över vilken verklighet och vilka röster de släpper fram i spalterna, framför kamerorna och mikrofonerna. Medias tystnad riskerar också att ge legitimitet åt åsikter som ”de får skylla sig själva”, och bidrar till att befästa ett ”vi-och-dom”-tänkande.

Genom det av Alliansen introducerade begreppet ”utanförskap” – i media flitigt använt – verkar den borgerliga medelklassen helt ignorera de grupper de själva lever gott på bekostnad av. Utan dåligt samvete tycker de sig kunna ägna sin fritid åt att designa om sina bostadsrätter/hus, shoppa och välja årets semestermål – trots att deras livsval och livsstil drabbar deras mindre lyckligt lottade medmänniskor, och dessutom hotar framtiden på jorden för deras egna barn, både i avseende på gemensam välfärd, naturresurser och klimat.

Det sägs att *solidaritet* är ett av de fåtal ord som alliansregeringen inte lyckats göra ett nyord av. Så nästa gång du möter en av de bidragstagande representanterna för över- och medelklassen – använd *solidaritet* som ett kors för att besvärja ofärden.

gunilla_rydberg@privat.utfors.se

GUNILLA RYDBERG är samhällsdebattör. Deltar i Arfsfondsprojektet SocialAktion. www.socialaktion.nu

Media förtiger nya fakta Jag anklagar!

”Varför är media och politiker inte på plats, när andra bilder av verkligheten presenteras? Vid sidan av den individualiserade, manualiserade och medicinfixerade beskrivningen vi ständigt matas med. Ett oacceptabelt ointresse!”

Läs vidare:

www.socialpolitik.com/jag-anklagar/#more-11354

Bekämpa bostadsbristen! överskuggar allt

”11 procent av Botkyrkas ekonomiska bistånd går till hotellkostnader för att riktiga bostäder saknas...”
”Ekonomisk familjepolitik, bostads- och utbildningspolitiska beslut. Allt ger sitt omedelbara avtryck på socialkontoren...”

Läs vidare:

www.socialpolitik.com/?s=bostadsbrist

Placerade barn behöver bättre vård

”Oändliga rader av utredningar, beskrivningar och mätningar har visat att barn som far illa inte får den hjälp de behöver. Det är dags att den som har makten tvingar de som har ansvar för placerade barn att följa de lagar och regler som redan finns.”

Läs vidare:

www.socialpolitik.com/?s=barnav%C3%A5rd

Försäkringskassan sågad kritiken är massiv

Inspektionen för socialförsäringen dömer ut hantering, formuleringar i beslut och kassans egen överprövning. JO anser handläggning som rättsosäker.

Läs vidare:

www.socialpolitik.com/?s=försäkringskassan

För Baggium Vård & Behandling är barnens behov i centrum.

Hos oss finns en plats för alla barn

Baggium V&B AB är ett företag inom Humanakoncernen. Vi tillhandahåller samhällsnyttiga tjänster där vi erbjuder vård- och behandling av barn och ungdomar med mångkulturell bakgrund.

Vi har 20 års erfarenhet av att arbeta med barn från hela världen. Vi har en hel värdkedja vilket innebär att vi kan erbjuda alla placerade ungdomar den omsorg eller behandling de behöver. Till våra enheter har vi dessutom en resursskola med hög lärartäthet och små elevgrupper. Vi har också en psykiologienhet med kompetens i kris och trauma för att möta barn och ungdomar som placeras inom organisationen på bästa sätt. Våra ungdomar ska möta de mest kompetenta behandlarna för de behov som de har. Vi har personal från hela världen som möter barn från hela världen i nu-Sverige.

Tillsammans skapar vi en ny värld!

Vår behandlingspersonal är utbildad i BBIC, MI, ART, LF. Vi har ramavtal med över 70 svenska kommuner.

Våra tjänster:

- HVB-hem
- Familjehem
- Öppenvård
- Eftervård
- Resursskolor
- Psykiologienhet
- Utredning
- Akutplaceringar
- Hedersproblematik och skyddsbedömningar

Målgrupper:

- Multietniska ungdomar i riskzonen
- Ensamkommande barn & ungdomar 12-20 år.
- Vård & Behandling av flickor och pojkar 12-22 år.
- Placeringar enligt SoL och LVU.

BAGGIUM VÅRD & BEHANDLING AB

För mer information om våra enheter och tjänster besök: www.baggium.se

Arbetslinjen till varje pris

Utförsäkringen var en katastrof, självförtroendemässigt, hälsomässigt och ekonomiskt. Jag vill inget hellre än få ett riktigt jobb. Men hur ska man överleva medan man är sjuk? Man behöver äta även då, betala räkningar, läkemedel.

Arbetslinjen. Vad är det för något egentligen? Ett ganska svårfångat begrepp som beskriver hur man ska få sjuka och arbetslösa att flyttas från bidrag till arbete genom någon form av ekonomiskt tvång. Inte morot och piska. Här är det bara piskan som gäller. Det har hävdats att det har fuskats något förskräckligt med sjukpenning och sjukersättning och att det nu ska bli andra bullar. Det har varit andra bullar i ganska många år nu. Människor börjar trilla in på sin andra utförsäkring.

Men hur ser det då ut i verkligheten – för nån som faktiskt är sjuk i arbetslinjens tidsålder? Hur ser det enskilda fallet (som ingen myndighet kan uttala sig om) ut? Tja, vi får väl ta mitt fall då – det är enskilt, och på inget sätt ovanligt skulle jag tro. I en krönika kan man ju dessutom tillåta sig att skriva om sig själv.

HÄR SITTER JAG, 39 ÅR och ensamstående med fyra barn, och vill inget hellre än att komma tillbaka till ett riktigt jobb. Ett sånt där jobb där man har ett anställningsavtal, man får lön en gång per månad, semesterersättning – eller till och med semester (!) – man kan gå med i a-kassan och man har en skyldighet att utföra en rad uppgifter på ett bra sätt. Precis ett sånt jobb vill jag ha. Men omständigheter i mitt liv har gjort att så inte är fallet.

Jag blev sjuk 2009. Så sjuk att jag sjukskrevs på heltid. Min sysselsättning sedan dess har varit att försöka bli frisk förstås. Jag har ätit medicin, gått i sjukgymnastik, legat på sjukhus, gått i terapi, genomfört minnesträningsprogram och arbetstränat. Mycket av allt skulle jag vilja säga.

Jag har varit en så flitig patient på Möln-dals psykosmottagning att jag har fått frikort på sjukresor.

Nu till kruxet. Hur ska man överleva medan man är sjuk? För trots att man inte jobbar så behöver man äta, köpa läkemedel, ha kläder på kroppen och betala räkningar. Där kommer de så kallade bidragen in. Det är bara det att sjukpenning egentligen inte är ett bidrag, det är en försäkring som jag och alla andra som jobbar betalat till ifall vi en dag skulle råka ut för en olycka eller drabbas av sjukdom. Så som jag har gjort.

Min nuvarande sjukpenning är så låg att jag inte klarar av vardagen utan får ta hjälp av föräldrarna för att klara mig. Det känns inte roligt. Alternativet hade varit att vända sig till soc. Där har jag faktiskt försökt söka ekonomiskt bistånd (under perioden jag var utförsäkrad), men pappersarbetet som behövde göras för en ansökan krävde att man var 100% frisk och det var jag inte då.

HUR SER LÄGET UT NU DÅ? Jo, jag är fortsatt sjuk. I alla fall enligt mina vårdgivare som vägrar övertyga försäkringskassan om att jag är stark nog för att jobba. (Jag arbetstränar fyra dagar per vecka.) Och försäkringskassan vågar inte göra något utan

att ha vårdens medgivande. Så länge inte försäkringskassan anser att jag är klar för arbete får jag fortsätta på sjukpenning – eller rehabiliteringsersättning som det heter när man arbetstränar. Arbetsförmedlingen, som skulle kunna ordna med ett lönebidrag för mig, vill inte ta i mig med tång förrän försäkringskassan har gett sitt godkännande. Och här sitter jag mitt i alltihop och kan inte göra så mycket annat än att vänta på att bli frisk. För det är ju så med sjukdomar, man bestämmer inte själv när man ska bli drabbad eller när man ska bli bra.

MONICA ARMINI är samhällsdebattör, deltagare och cirkelledare i SocialAktions skrivarkurser i Göteborg.

en roll hur sjuk man är – man har inte råd att känna efter. Man måste ut i jobb alldeles oavsett hur livet ser ut. Skyddsnetten som man trodde fanns visade sig vara illusioner.

monica.armini@gmail.com
www.socialaktion.nu

Vi som går på rehabiliteringspenning är de rättslösa arbetarna

”Utan lön eller anställningsavtal är vi ett kap för oseriösa arbetsgivare som vill ha gratis arbetskraft. Dags att ställa krav....”

Läs vidare:

www.socialaktion.nu/dags-att-stalla-krav-pa-dem-som-tar-emot-sjukskrivna

Det viktigaste som skrivits på länge Läs Onådiga luntan

”Allt mer har man behandlat sjuka och arbetslösa som om det är deras eget fel och kränkningarna och de bestraffningsliknande åtgärderna har ofta skadat mer än själva sjukdomen eller olyckshändelsen.”

Läs vidare:

www.socialaktion.nu/onadigaluntan

Allt fler människor far illa i den alltmer krackelerande välfärden

”Som socialarbetare/psykoterapeut utsänd vid trygghetssystemets kyligaste utmarker kan jag inte annat än bekräfta larmrapporterna om enskilda vars liv slås i kras och professionella som går på knäna....”

Läs vidare:

www.socialaktion.nu/demokratin-forsatt-i-husarrest-i-portalparagrafernas-rike/

Begreppet burkare, vad säger det? tråkigt ord som stämplar

”Brukare, förbrukare, förbrukad, förbrukar”

”Varför inte människa?”

”Även när jag är som mest under isen (och ibland hamnar jag långt därunder) fortsätter jag att vara mitt namn. Min identitet är aldrig bara vårdtagare, socialtjänstbrukare...”

”Handikappad, funktionshindrad, funktionsnedsatt, person med funktionsnedsättning...”

”Vad gör orden med oss?”

Läs vidare:

www.socialaktion.nu/brukare-eller-inte-brukare/#more-2624

Statens
folkhälsoinstitut

Arbetar du inom landsting eller kommun och har ansvar för hur den äldre delen av befolkningen mår?

Då vill vi göra dig uppmärksam på att det nu finns en nationell vägledning – **Seniorguiden** – som vill underlätta för kommuner och landsting att i samverkan med ideell sektor skapa förutsättningar för ett hälsosamt åldrande.

Mer information och inspiration om hur några landsting och kommuner i Sverige har arbetat med samverkan hittar du på:

www.fhi.se/seniorguiden

TALANDE TYSTNAD

*Teaterkonst som kraft
att förändra samhället*

Tyst Teater har flera decenniers erfarenhet av hur teckenspråksteater kan bli visuellt njutbar.

Tyst teater driver politik ur ett dövperspektiv – bara genom att stå på scenen. Här handlar det om en visuell gestaltning för både hörande och döva. Inte att översätta till teckenspråk.

Text: Helena Bjerkelius

Bild: Lena Katarina Johansson

Annorlunda. Josette Bushell-Mingo nästan spottar ur sig ordet. Så ofta får hon frågan vad som fick henne att vilja arbeta med Tyst Teater – som ses som just annorlunda. Kroppen kränger till när hon utbrister: *Wow jag ska jobba med döva, vad kul!* Skakar sen på huvudet, nej det var inte skälet. Hon ville job-

ba med scenkonst som kraft för att förändra samhället. Wow-känslan grundades snarare i möjligheten att få jobba med konstnärer i ett intressant teaterkompani.

Sju år senare nickar hon instämmande åt att hon är en annan människa nu, bättre på teckenspråk och med legitimitet att engagera sig i politik från ett dövperspektiv.

– Det gör bara scenkonstens kraft och det Tyst Teater bidrar med till kulturvärlden ännu viktigare för mig. De driver frågan bara genom att stå på scenen! säger konstnärliga ledaren Josette Bushell-Mingo, som ser Tyst Teater som en plats för scenkonst på svenskt teckenspråk och en konstnärlig och politisk plattform.

Många barn sitter rakryggade och följer

varje rörelse på scenen. Ser hur flickan med tjocka mörka flätor i blank kinesisk dräkt leds av den magiska fjädern i stora mjuka rörelser. Men en och annan i publiken vrider otåligt på sig. En kille lutar sig mot bänkgårnen och halvligger en stund innan en vuxen gestikulerar åt honom att sitta upp. Högst i den inbjudna publiken skrattar de vuxna åt dusterna mellan den elake härskaren med soldater och fiskaren, kocken och flickan i genomdragningen av *Den magiska fjädern*, en kinesisk barnpjäs. Det är dagen före premiär på Tyst Teaters barnproduktion som även består av *Apkungen* baserad på 1500-talsverket *Resan till väst* på Riksteatern i Botkyrka.

Ramesh Meyyappan har regisserat Den

magiska fjädern och ser efter repetitionen glad ut över publikens reaktioner. För honom är pjäsen en berättelse om lojalitet och vänskap, om att stötta varandra när det uppstår problem och splittring. Han har arbetat i olika sammanhang, regisserat hörande skådespelare och då kommunicerat skriftligt. Här på Tyst Teater består ensemblen av fem döva skådespelare och en hörande. Tre av dem är praktikanter från skådespelarprogrammet på svenskt teckenspråk vid Stockholms dramatiska högskola.

– Gestaltandet skiljer sig inte åt i en uppsättning för hörande eller döva. Jag vill att det ska vara en gemensam publik och job-

”Open Sign, en öppen scen där övervägande döva teckenspråkiga arbetar kreativt är ett steg på vägen att få unga till kulturen.”

bar väldigt visuellt. Det gäller att hitta rätt språk visuellt så att även de små barnen kan hänga med. I Sverige har man mest jobbat med text tidigare på teckenspråk, så att jobba visuellt här har varit en utmaning, berättar Ramesh Meyyappan som själv kommer från Singapore och är verksam i Skottland.

Efter genomdragningen är hans intryck att publiken kunde följa historien och att de skrattade på ”rätt ställen”. Som döv regissör har han ofta befunnit sig i sammanhang där hörande sagt hur saker och ting ska göras.

– Men på Tyst Teater är det väldigt många döva som jobbar och styr. Det är jättebra att få möjligheten att jobba inom olika områden, att skriva och regissera för att öppna upp ögonen på hörande så att man kan se fördelar med att ta in en döv regissör och inte värjer sig mot det.

TROTS ATT TYST TEATER FUNNITS sedan 1970, då det ännu var förbjudet att undervisa på teckenspråk i Sverige, ingår i Josette Bushell-Mingos framtidsvision att människor ska bli mindre rädda för att komma till Tyst Teater och delta i en diskussion om scenkonst och annat. I framtiden ska det inte vara så konstigt att man sett Tyst Teater på Dramaten. Den ljusa beskrivningen är att de är en bra bit på väg och redan spelat sin uppsättning av *Fröken Julie* på Stockholms stadsteater.

Den mörkare att det för många är väldigt svårt att acceptera att döva tar plats på scen överhuvudtaget. *Vad menar du? Ska de stå på scen?* Kommentarer kommer fräsande ur Josette Bushell-Mingos mun:

– Ett av Riksteaterns mål är att ge ytt randefrihet i det arbete vi producerar. För att åstadkomma förändring måste vi ha så mycket medvetenhet och kunskap som möjligt. Om du tittar på FN:s konvention om mänskliga rättigheter eller i kulturplanen under kulturutredningen har alla yttrande-

Döva barn har samma rätt till kultur som andra, och samma rätt att få skapa.

Den döva skådespelaren lever ordet. Måste se åt alla håll, i 360 grader.

Tyst Teater använder scenrummet, ljuset, kostymfärgerna, språket, blickriktningen mera medvetet.

frihet. Men här har vi ett dilemma för det målet är inte nått idag. Alla har inte rätt att uttrycka sig.

Att nå barn och unga så att de får ta del av Tyst Teater är centralt för Josette Bushell-Mingo. En ”absolut strategi” är dessutom att få unga till kulturen. *Open Sign*, en öppen scen där övervägande döva teckenspråkiga arbetar kreativt, har varit ett steg på vägen. – Självklart är det: *Kom och se oss!* Men det

är också en större fråga för dem där ute; du har en rätt till kultur, du har en rätt att skapa som andra. Vi på Tyst Teater skapar verktyg så efter *Open Sign* producerades en bok och många städer började själva producera *Open Sign*.

PRODUCENT MIA MODIG TYCKER att det finns tydliga skillnader mellan uppsättningar för hörande och döva. Eller oskrivna regler i teckenspråksteatern: hur man använder

scenrummet, språket, rösten, och blickriktningen – hur man tittar. Också ljuset i rummet är annorlunda och kostymfärger behöver anpassas. Tyget får inte vara ljusare än hudfärgen på handen för då blir det ingen kontrast. Och inte minst handlar det om hur språket översätts till teckenspråk vilket kräver mycket omsorg.

– Nu har vi en kunskap från flera decennier som vi behöver dela med oss av. En kun-

skap om hur vi jobbar i teckenspråksteatern för att man ska nå en kvalitativ nivå och att det ska vara visuellt så att man ska kunna njuta av föreställningen.

Mia Modig berättar om *Deaf Gain* som istället för att ta sikte på det medicinska perspektivet, att man som hon inte hör, försöker se det positiva och fördelarna:

– Man blir extremt bra på att se visuellt, vi har 3D naturligt i språket som vi använ-

der dagligen, man kan se teckenspråk genom fönster. Det finns väldigt många exempel på vinster med att man inte hör som de hörande inte har.

JOSETTE BUSHELL-MINGO HAR BÖRJAT SE den positiva påverkan döva skådespelare har på hörande kolleger. För en hörande skådespelare är uppmärksamheten kanske 120 grader i scenrummet. Personen spelar ut hela tiden

och kan höra vad som händer runt omkring. Men en döv skådespelare måste titta åt alla håll i 360 grader.

– Den döva skådespelaren lever ordet. Det är vad jag har sett och det borde vara en kurs på Teaterhögskolan.

JA ABSOLUT! JOSETTE BUSHELL-MINGO tvekar inte en sekund om att teatern kan vara opinionsbildande och samhällspåverkande. Under våren är 17 seminarier inbokade hos allt från Svenska Institutet till kulturministern, seminarier där Tyst Teater kommer att delge sina erfarenheter och sin kunskap. Flera gånger återkommer hon till att teatern kan fungera som en prisma att få syn på världen genom. Det kan vara så enkelt att de gör en produktion på teckenspråk för den hörande världen och att det uppfattas som en provokativ form.

– Vi möter tidningskommentarer som: *Jag förstår inte vad som händer. . .* Men om vi vänder på det väldigt konkret: 98 procent av all scenkonst är otillgänglig för teckenspråk-

”Använd Tyst Teater för att ställa dina egna frågor om samhället. Det är vad Tyst Teater är till för.”

kiga personer, för döva personer. Så dövhet är en del av politiken. En annan sak är medvetenhet om Sveriges historia att förtrycka andra minoriteter, kulturellt och språkligt. Det påverkar de produktioner vi gör, argumenten vi har i vårt eget hus och kritiken vi får. Hur kan du recensera vårt arbete om du inte har någon förståelse för dövas situation, för teckenspråkets situation?

– Jag säger inte att jag sitter här för att jag är medveten, men under de här sju åren har jag börjat få en förståelse så när vi gör en repertoar och när vi har seminarier är närvaron av döva och teckenspråk i sig en provokation på ett bra sätt.

Hon pekar på att oavsett vem du är – hörande, döv, teckenspråkig – så är Tyst Teaters uppsättningar tillgängliga för dig, för alla, vilket hon ser som en ironi då det motsatta långt ifrån gäller.

EN VIKTIG DEL I DET OPINIONSBILDANDE arbetet för Mia Modig är att man pratar om kulturarvet som hon anser att teckenspråkig teater borde vara inkluderad i. Idag är det istället som om Tyst Teater blir ett alibi för den teckenspråkiga teatern. Den finns ju och får stöd och pengar från olika instanser så då behövs väl inget mer.

– Den attityden tror jag är en del av Tyst Teaters kraft; vi måste försöka förändra den bilden. Vi är en teatergrupp men räcker inte till för att täcka alla behov. Jag tror att man måste medvetandegöra och synliggöra det genom våra pjäser. Teckenspråket var förbju-

det till 1981 och vi bildades ju innan dess så vi var före vår tid. Döva försökte kämpa för scenkonsten, för teckenspråk och man opinionsbildade redan då så scenen blev som en intresseorganisationens vapen. Man pratade ingenting om teckenspråk under den tiden men här hade vi ett konkret exempel i form av Tyst Teater och det är ju teaterns styrka, betonar Mia Modig.

PUBLIKEN TYST TEATER NÄR BESKRIVER hon som öppna, nyfikna och intresserade människor. Där rymmer både teckenspråkiga och icke teckenspråkiga som vill förstå och träffa ett nytt minoritetsspråk. Men att peka ut och säga att någon är döv, någon hörande, en annan har hörselhjälpmedel och någon glasögon avfärdar hon som helt ointressant.

Att nå ut med Tyst Teater går lättare och lättare. Eller det förväntade svaret menar Josette Bushell-Mingo är att det är tufft men det vägrar hon att svara. Medveten om att det är övervägande hörande som läser det här vill hon infria en annan bild än den förväntade.

Mia Modig ser utmaningen i att hitta arrangörer som kan leverera bra teaterscener och hitta ideella krafter som säljer biljetter. För målgruppen för teater på teckenspråk för teckenspråkiga personer finns runtom i hela Sverige. Tyst Teater har upparbetade samarbeten i landet, oftast med dövföreningar, och försöker bredda det genom att samarbeta med länsteatrar och fria grupper.

För tre år sedan lanserade Tyst Teater sig

Ramesh Meyyappan talar om fördelarna med en döv regissör.

som ett center för dövszenkonst. Josette Bushell-Mingo ser det som ett erkännande av deras kunskap efter arbete med teckenspråkiga personer i flera generationer och samarbeten både nationellt och internationellt.

– Kom och ta det från oss, snälla kom och ta det från oss! Använd Tyst Teater för att ställa dina egna frågor om samhället. Det är vad Tyst Teater är till för, att användas och

Konstnärliga ledaren Josette Bushell-Mingo ser världen via teatern.

också för att lära oss. Människor kan lära oss – ge oss perspektiv.

helenabjerkelius@hotmail.com

LÄS MERA

<http://tystteater.riksteatern.se/>

Ett av Riksteaterns mål är att utöka yttrandefriheten genom det arbete Tyst Teater producerar.

ANNONS

Processledarutbildning i Äldres behov i centrum

Kostnadsfri utbildning för ett behovsinriktat och systematiskt arbetssätt inom äldreomsorgen, utifrån ICF.

Nu med utbildningstillfällen för hösten 2013

 Socialstyrelsen

Läs mer på
www.socialstyrelsen.se/aldres-behov-i-centrum

ANNONS

Framtid utan kaos? för människor som ingen vill se

Vi hjälper dig som handläggare på kommunen eller inom den psykiatriska vården. Vi kan vara ett komplement eller det stöd ni behöver för att på sikt kunna hjälpa människor tillbaka till ett fungerande liv i samhället.

Hur är det möjligt?

Här ser vi till människor som samhället helst vill blunda för och hjälper dem till en framtid utan kaos. Vårt arbete visar att utveckling kan ske mot alla odds.

inagårdsmodellen®

- Daglig aktivitet
- Relationer & social träning
- Utveckling av intressen & fortbildning
- Tydlig struktur, dygnsrytm & hälsa
- Hög personaltäthet & adekvat medicinering
- Specialistkompetens
- Löpande kontakt med hemkommun & anhöriga

Besök vår nya hemsida!

Nu har vi lanserat vår nya hemsida där du som handläggare på kommunen, del av ett vårdteam eller anhörig kan få skräddarsydd information och vägledning. Läs mer på www.inagarden.se

Torsdag 12 september är vi på SIL seminariet i Sundsvall.

Besök oss där så kan vi berätta mer eller kontakta oss direkt. www.inagarden.se eller telefon: 0292-508 76.

 inagården

Vems ansvar är tiggaren?

Är det rätt att lägga pengar i skålen? Är det bäst låta bli att se dem för att inte bidra till deras förnedring? Det måste ju vara så förnedrande för dem. Eller?

Vem är fattigast? Den som tvingas tigga eller den som inte kan dela med sig? Rent praktiskt är svaret lätt men varför känner jag mig då så tom när jag passerar förbi mina medmänniskor?

Dagens Nyheters serie om tiggare avslutades med att olika politiker gav sin syn på tiggare och tiggeri. Alla svarade politiskt korrekt och kom med olika förslag på vad som kan göras framöver. Diskussioner om tiggarnas situation förs tydligen någonstans men det är någonstans långt borta från mig.

Själv finns jag kvar här och passerar förbi dem varje dag... Vad känner jag, invånare i Staden, då? Jo, jag blir inte alls chockad av synen av tiggare vid varje gatuhörn. Den synen vande jag mig vid på 90-talet. Den gången tiggde de i sitt eget land, mitt land. Och det var inte bara vuxna jag såg utan också barn: fem-, sexåringar tillsammans med andra lite äldre barn.

Barnen kunde stå bredvid mig medan jag åt min lunch och titta med utsvultna, drogade ögon på det jag åt. På den tiden, nitton år gammal, övade jag mig i att göra filosofiska tankepiruetter på universitetet och kunde därför ta fram en cynisk inställning som på beställning. Men egentligen var det hemskt.

DET VAR LIKA HEMSKT SOM DEN GÅNGEN när jag reste nattåg och för första gången såg hur rumäner i tågkupén höll en romsk kvinna utanför trots att det fanns en ledig plats i kupén och trots att det var iskallt i tågkorridoren. De sa att platsen var upptagen. Sen såg jag kvinnan stå utanför hela natten. Jag såg och skämdes. Jag var sju år. Under min uppväxt lärde jag mig att jag ska akta mig för romer, för de är farliga. Fast de kallades inte för romer utan för "jävla, stinkande zigenare". Min pappa hade aldrig någonting emot dem, och pratade alltid med dem. Han sa aldrig någonting illa om dem men han tog aldrig deras parti. Inte jag heller. Det var bara så.

Nu ser jag dem här i mitt nya land. De känns lite malplacerade här i ordentliga Sverige. En svensk vän konstaterade att

Cristina Bornea i samtal med en kvinna från sitt forna hemland.

det måste vara så förnedrande för dem att tigga. Hen gav inte pengar just för att inte bidra till deras förnedring. Och visst så kan man se det. Själv kände jag hur mitt hjärta bultade varje gång jag passerade förbi någon av dem och jag tänkte ofta att jag skulle säga hej. Sen ångrade jag mig i sista stunden.

Men en dag sa jag hej till en kvinna. Hon svarade glatt och vi började prata. Som två rumäner i ett främmande land pratade vi om våra barn och om våra liv. En annan dag ville jag ge henne lite mynt. Då sa hon mjukt: "Ge mig inte pengar", och log lite generad och jag satte mig på huk och pratade med henne. Sen sågs vi flera gånger.

Ibland hände det att jag tog med mig små presenter eller mat. Hon bjöd alltid mig på maten hon fick och jag sa alltid att jag var mätt. Sista gången vi sågs kom en svensk kvinna förbi med mat. Hon bjöd mig igen, hon bjöd mig flera gånger denna gång. Hon ville dela med sig fast hon var

vrålhungrig, det visste jag.

Det kändes märkligt samtidigt som jag undrar om inte det var allt hon behövde av mig just då, att jag tog emot maten hon delade med sig av som en symbolisk gest av att vi hade någonting gemensamt. Och jag kände att jag och hon hade någonting gemensamt, någonting som den svenska kvinnan bredvid inte hade. Samtidigt som jag visste att jag och hon skildes åt av ett bottenlöst hål. Och jag visste att ingenting jag gjorde egentligen kunde föra oss närmare varandra. Jag visste att jag inte kommer att kunna dela med mig av det viktigaste jag har: min trygghet, min värdighet, gemenskapen i Staden.

Och jag undrar vem är fattigast: den som tvingas tigga eller den som inte kan dela med sig?

crisbo_2000@yahoo.com

CRISTINA BORNEA är socionom. Hon deltog i SocialAktionens skrivarcirkel i Skärholmen i vinter. www.socialaktion.nu

FK får allvarlig kritik

Inspektionen för socialförsäkringen, ISF, kritiserar Försäkringskassan för ett "produktionskrav" som går ut över kvaliteten – handläggare, specialister, chefer, "omprövare" – alla prioriterar kvantitet.

Beslut är rättsosäkra, dåligt underbyggda och grundas inte ens på rätt paragrafer alla gånger, skriver ISF.

Omprovningar efter överklagan varierar mellan FK-kontoren, vilket är rättsosäkert anser IFS.

Dåliga resultat

Av de nära 41 000 som utförsäkrades 2010 hade, enl. IFS, mer än hälften återvänt till sjukförsäkringen efter ett år.

Av dem som inte återvände hade nära 6 av 10 oförändrad arbetsinkomst, bara 3 av 10 hade fått högre inkomst.

Nära 1 av 10 hade ett år senare fått långvarigt ekonomiskt bistånd av kommunen.

De som återvände till sjuk-

försäkringen hade oftare psykiska diagnoser och ofta lägre ersättning än innan de utförsäkrades.

FK bryter mot lagen

Justitieombudsmannen, JO, kritiserar att FK:s gruppkon-sultationer – när handläggare diskuterar med försäkringsmedicinska rådgivare – inte protokollförs. Råden kan påverka beslutet om ja eller nej till sjukersättning eller sjukpenning. Att motiveringen inte syns i beslutet är rättsosäkert och strider mot lagen.

Värdighet viktigt

75-90-åringar vill bli sedda och ha inflytande över sina liv. Och över livets slut. Det visar en studie vid Sahlgrenska akademien med intervjuer av 20 hemmaboende 75 år och äldre.

– Vi måste uppmärksamma äldres oro inför hur den sista tiden i livet ska bli, säger forskaren Helena Hörder.

ULF LUNDAHLS MINNESFOND

Ulf Lundahls Minnesfond instiftades av Ulf Lundahl 1978 med syfte att främja barns och ungdoms vård och fostran eller utbildning. Dessutom utger minnesfonden bidrag för undervisning och utbildning.

Särskilt stöder Minnesfonden projekt där medlen direkt kommer barn och ungdomar, som drabbats av sjukdom, funktionsstörningar eller andra svårigheter, till del. Detta kan gälla även sociala problem.

Beslut om bidrag fastställs vid styrelsens sammanträden fyra gånger per år.

Bidrag eller stipendier till enskilda personer utges ej.

Ansökan om bidrag görs via Minnesfondens formulär (tre kopior) som kan hämtas från www.lundahls-minnesfond.org. Ansökan skickas till Minnesfondens kansli.

Stiftelsen Ulf Lundahls Minnesfond

Box 11186

100 61 Stockholm

Tfn: 08-735 82 31

kansli@lundahls-minnesfond.org

Med barnet i fokus

Utredning • Behandling • Akut placering

Målsättningen med en behandlingsplacering på FAM-huset är att skapa förutsättningar för föräldrarna att själva kunna ta hand om sitt barn och sin livssituation.

Vid utredningar arbetar FAM-huset efter BBIC, Barns Behov I Centrum. Barnet placeras i mitten - och runt omkring finns de faktorer som påverkar barnets välbefinnande och möjligheter att utvecklas. Med barnet i fokus tar vi därför emot hela eller delar av familjen.

Välkommen att ta en kontakt med oss!

Tel: 033 - 21 01 62 • Fax: 033 - 21 01 63

E-post: fam-huset@fralsningsarmen.se

FAM huset • Hagvägen 11 • 513 32 FRISTAD

www.fam-huset.se

Våld i nära relationer...

Utväg Skaraborg är en myndighetsövergripande samverkan i arbetet mot våld i nära relationer.

UTVÄGSMODELLEN – bygger på en helhetssyn när det gäller våldet, familjen, samhället och dess insatser.

Utbildningar höst 2013:

- Att leda gruppverksamhet för barn som upplevt våld i familjen inkl. parallell föräldragrupp. Den **4-6 sept** i Skövde, 3 dagar.
- Att leda gruppverksamhet för kvinnor som upplevt våld i en nära relation. **4-6 sept** i Skövde, 3 dagar.

forts.

- Att leda våldspreventiv gruppverksamhet för personer med intellektuell funktionsnedsättning. "Schyssta relationer". Den **20-22 okt** i Skövde, 3 dagar.

För information och anmälan/intresse-anmälan se hemsidan www.utvag.se

Kärlek som läker

*Från självsckador
till ett gott
och rikt liv*

Graviditeten vände upp och ned på Anna Marias tillvaro. För första gången tog hon hand om sin kropp. Depressionen efter förlossningen blev en ny utmaning. Men nu hade hon hjälp och stöd.

Text: Ingemo Orstadius

Bild: Bibbie Friman

AnnaMaria öppnar dörren till sin och maken Jan-Oves nya lägenhet. I famnen har hon sonen Leonardo, som pockar på hennes uppmärksamhet. Det har gått knappt tre år sedan vår förra intervju, då AnnaMaria efter drygt 20 år av åttstörningar och otali-

ga självmordsförsök äntligen såg en mening med sitt liv. Hennes kropp började fungera normalt och det viktigaste av allt; hon hade mött kärleken.

– Jag hade blivit allt tryggare och lärt mig att leva utanför sjukhusmiljön. Men jag är säker på att jag blivit sämre igen om jag inte träffat Jan-Ove. Han kunde nå in till mitt hjärta genom alla betonglager, på ett sätt som ingen annan lyckats med förut.

Genom Jan-Ove fick hon ett helt nytt liv. De dansade salsa ihop och träffade hans vänner. AnnaMaria började också umgås med sin egen familj på ett annat sätt. Att lära sig att leva var ett heltidsjobb för henne. An-

rexin var hanterlig, men hon medicinerade fortfarande kraftigt och rökte mycket.

Barn var inte att tänka på, menade Anna Marias läkare. Hon hade misshandlat sin kropp för mycket, hoppat över puberteten och aldrig haft normalvikt. Så när AnnaMaria efter tre positiva graviditetstester insåg att hon faktiskt var med barn blev hon chockad. Det kändes överkligt och ovisst. Hur skulle det gå? Hon var tvungen att abrupt sluta med all psykofarmaka för fostrets skull. Dessutom måste hon sluta röka och se till att äta ordentligt, hur illa hon än mådde. Graviditeten blev en viktig del i hennes tillfrisknande, eftersom hon då lyckades be-

kämpa sina åttstörningar.

Samtidigt var den skrämmande. AnnaMaria överväldigades av alla positiva och negativa känslor som poppade upp när de tunga medicinerna slutat verka. Kaos rädde inombords och hon levde för stunden. Men förlossningen gick bra och AnnaMaria befann sig i ett lyckorus.

– När Leonardo föddes, så föddes även jag, säger hon.

Mot alla odds lyckades hon amma sin lille son ett par veckor, innan koliken tog överhanden. Sedan skrek lille Leonardo dygnet runt i fyra månader. AnnaMaria och Jan-Ove turades om att bära sonen i en sele; det

enda som fick honom att sova och vara tyst.

– Ingen av oss fick någon sömn; det handlade bara om att överleva. Jag höll mig stark, men när koliken försvann, kraschade jag.

AnnaMaria fick en utmattningsdepression. Hon tog på sig skulden för att sonen fått kolik och kände sig som en dålig mamma. Hon tyckte inte att hon hade någon funktion längre och tänkte att det vore bättre om hon inte fanns. Lösningen blev att hon flyttade hem till sina föräldrar under några månader, medan Jan-Ove bodde kvar i lägenheten med Leonardo. AnnaMaria ordinerades en ny medicin, så att hon kunde sova ordentligt och vila upp sig. Samtidigt fick hon kon-

takt med en psykolog på mödravårdscentralen, som fick henne att inse hur viktig hon var för sitt barn.

– Hon sa till mig att Leonardo redan knutit an till mig och att jag inte fick försvinna ur hans liv.

AnnaMaria träffade Leonardo nästan varje dag och hon blev allt starkare fysiskt och psykiskt. Jan-Ove flyttade som planerat in i en ny lägenhet med sonen och snart kunde AnnaMaria förenas med dem. Att hon tog med sig sina reservglasögon var ett tecken på att hon flyttat ifrån sina föräldrar för gott.

”Hon, som förut haft ett inre tvång att prioritera andra och som försökt utplåna sig själv, måste nu jobba på att ta hand om sig.”

När Jan-Ove började jobba igen fick AnnaMaria själv ta hand om Leonardo på dagarna. Hon som tidigare känt sig misslyckad som mamma blev nu allt tryggare i sin nya roll. Under sommaren gifte hon sig med Jan-Ove och for på lyckad bröllopsresa till Italien med sonen.

– Kärleken har varit min bästa medicin, säger AnnaMaria, och tillägger att hon känner en stor tacksamhet mot Jan-Ove.

Tack vare honom och Leonardo har hon blivit frisk, menar hon, eftersom graviditeten lockade fram den person hon försökt trycka ner sedan hon var liten. För att kunna vara en bra mamma måste hon nu fortsätta arbetet med att bejaka sina känslor. AnnaMaria har kvar sin psykolog på mödravårdscentralen, samtidigt som hon går i egenterapi hos en annan terapeut.

– Inom mödravården fokuserar vi på föräldraskapet och min roll som mor framför allt. Dit går jag för Leonardos skull mer än för min egen. Hos min andra terapeut fokuserar vi på mig, min barndom, mina tankar och mina känslor.

I terapin har AnnaMaria lärt sig att hon har rätt att finnas till för sin egen skull. Hon, som förut haft ett inre tvång att prioritera andra och som försökt utplåna sig själv, måste nu jobba på att ta hand om sig.

När hon ser tillbaka tycker hon att det är alldeles otroligt att hon sitter här i ett eget hem med man och barn och ett till på väg. Den här gången har graviditeten varit normal, vilket är en ynnest i jämförelse med det kaos som präglade den första.

– Jag är så uppfylld av allt detta nya. Det förgångna finns med mig, men jag tänker inte så mycket på det i dag. Jag höll på att förlora allt jag hade fått, men fick ny motivation att vara rädd om mig själv, säger hon. ingemo.orstadius@telia.com

Den första artikeln om AnnaMaria publicerades i SocialPolitik nr 1 2010. Finns att läsa på www.socialpolitik.com

Hade du velat vara utan din erfarenhet av hiv? Ja, säger Britt Jonsson.

Skå-Gustav i minne

”Snart tar väl Moderaterna över det sociala arvet. Också.”

Rädsla. Men också häpnad – förundran går som en röd tråd genom Britt Jonssons berättelse. Om när Skå-Gustav drabbades av hiv för 30 år sedan.

Text: Örnlindstrand

Bild: Lena Katarina Johansson

Han dog på Räcksta 87 år gammal 1994. Av hjärtinfarkt. Men Britt bad om obduktion – över huvud taget.

– Gustav var själv mycket intresserad av hiv-demens, säger hon.

Men läkaren menade att det skulle bli för kladdigt – det kunde ju skvätta. Britt suckar:

– Jag tänkte för framtiden – ett forskarintresse. En intressant pusselbit.

Men tillbaka till hur det började – året är 1983. Gustav Jonsson tas in på Danderyds sjukhus för att opereras på Thoraxkliniken för en by-pass-operation.

– Gustav fick mycket blod. Minns att jag tänkte; undrar just vad det är han får i sig i alla de där påsarna. Och han blev mycket sjuk. Efter ungefär en vecka.

Tre år senare kom beskedet: Gustav hade hiv, Britt hade klarat sig. Beskedet lämnades på telefon. Hur de reagerade kan man läsa i boken *Smittad – ett personligt dokument* som kom ut 1988 – två månader för tidigt.

Tanken var att de skulle vänta tills skolan slutade. För ena sonens skull – men så blev det inte... Tidningarna hade fått nys om saken ”och eftersom vi ville att bilden skulle bli så sann som möjligt – så berättade vi”.

Mediaintresset blev – enormt! Gustav Jonsson – från begynnelsen på 40-talet, en som kämpat för de utstötta, skamliga. Nu en av dom.

– Vi kände oss ensamma, säger Britt.

– Det värsta är inte att bli smittad – utan att vara smittbärande, sa Gustav då. Det förändrar ens jag-bild. Att inte få kyssa Britt är

smärtsamt. Man drar sig undan. Ser stora likheter med vad jag såg när jag reste land och rike runt för att missionera mot sexuella sjukdomar på 40-talet.

GUSTAV JONSSON DISPONENTSONEN från Bollnäs, född 1907. Barnpsykiater. Förestod Barnbyn Skå, modern barnvård från 1947.

Var en av grundarna för RFSU. Och nu hiv-smittad. Smittad genom blodtransfusion – men ändå. SMITTAD.

Men, som han sa:

– Som socialarbetare ser jag det som vår plikt att berätta. Det handlar ju om ”mitt folk” – kan inte svika dem.

Smittad fick stor uppmärksamhet. Recense-

”Har så mycket hänt – egentligen? Var femte

svarande ju nyligen att de

skulle undvika en hiv-

smittad arbetskamrat. ”

rades överallt. Vålligt. Men – såldes knappt alls. Översattes till japanska året efter. Men – såldes inte. Varför?

– Folk vågade inte, säger Britt Jonsson idag. Vem vill köpa en bok som heter Smittad? Vi lärde känna en kvinna i gruppen med transfusionssmittade på Danderyds sjukhus. Hon berättade att hon rest till en annan förort för att köpa boken. För att slippa bli igenkänd. Men, lägger Britt till:

– Visst kände vi häpnad. För vår idé var ju; se detta med humanitet. Ville vara en alternativ röst – för vanligt folk. Men vi mötte – rädslan.

Tänk: året är 1988 – Sighsten Herrgård levde: Kul att få möta en levande legend som jag följt och beundrat, säger Sighsten Herrgård över hela Expressens förstasida med rubriken MÖTET. Det är den 14/6 1988 – och båda lovar att fortsätta kämpa för att få bort skammen kring aids.

Året efter var Herrgård borta...

Men fördomarna levde. Britt berättar om när hon och Gustav blev inbjudna till Södertälje. Ett stort rum – ja, de fanns plats även i rummet intill ifall att... Det kom fem personer.

Året är 1993 när Gustav läggs in på Räcksta i Vällingby. Han är deras första aids-patient. Inget kommer att vara sig likt. För Britt Jonsson får med tiden en idé; hon önskar intervjua personalen. Från start. Göra dem delaktiga i processen. Hon får klartecken.

Och drar igång det sista halvåret i Gustavs liv, han är svårt dement. Uppgiften blir svår, tung och – upplyftande. För nästan alla.

– Arbetet blev också som ett slags terapi, säger Britt Jonsson. Men – rädslan var stor. Först. Liksom äckel, ångest...

Typ ”... tar du Gustav – så tar jag vasken”,

Boken *Smittad* översattes bland annat till japanska.

som någon säger i boken.

Öga mot öga med hiv kom 1995. Då var Gustav borta – han gick bort 21/10 1994. Den recenserades överallt. Mycket positivt – men sålde den? ”Jag är förundrad...”, som Britt Jonsson uttrycker det.

BRITT JONSSON ÄR IDAG 75. HON BOR vackert på Lilla Essingen – med en förunderlig utsikt bort mot Västerbron. Det första jag ser när jag kommer in är – oljemålningen. Kanske är hon fem... Jag kommenterar det sturska utseendet. Och undrar hur hon ser på sig idag. Med sin hiv-erfarenhet. Skulle hon vilja vara utan den?

– Ja.

– Jag gått mycket i terapi – är inte gjord av stål. Det har varit stora psykiska påfrestningar som tagit mycket av min kraft – mina resurser. Men, lägger hon till:

– Böckerna är sanna. Jag är stolt över dem, hade inte kunnat gjort på annat sätt.

Jag provar: tänk om Gustav Jonsson kom tillbaka idag. Vad skulle han tyckt då? Skulla han känt igen sig. Vad hade han tycket om hiv idag? Britt Jonsson skruvar på sig lite. Säger:

– Vad gäller hiv hade han gillat öppenheten. Broomsmedicinerna och det nya tidsperspektivet. Men, har så mycket hänt – egentligen? Var femte svarande ju nyligen att de skulle undvika en hiv-smittad arbetskamrat. Men, fortsätter hon:

– Vad gäller Gustavs ideer? Han skulle få

Britt Jonsson framför målningen av sig själv som flicka.

en chock. De är ju stendöda idag. Finns inte plats för medmänsklighet. Nu.

Hon skrattar: Snart tar väl Moderaterna över ”det sociala arvet”. Också.

orn.lindstrand@spray.se

Barnbyn Skå grundades 1947 av Stockholms barnavårdsnämnd för barn mellan 7-15 år med problematik av ”missbruk, vagabondisering, våld och stölder”. 12 stugor, varav 1 matsal och 9 barnstugor med 7 barn i varje, tillsammans med en husfar och en husmor. Barnen skulle i en trygg miljö få möjlighet att bearbeta tidigare konflikter med ställföreträdande föräldrar och på så sätt få nya erfarenheter. Bland de kända föreståndarna fanns Gustav Jonsson och Bengt Börjeson. Barnbyn Skå fick stort inflytande inom den öppna barn- och familjevården både i Sverige och internationellt. Stängdes 2005.

LÄS VIDARE

Smittad – ett personligt dokument, Gustav Jonsson, Britt Jonsson, Tidens förlag 1988. Öga mot öga med hiv. I mötet med den första hiv-patienten, Britt Jonsson, Liber Utbildning 1995.

222 Stockholmspojkar. En socialpsykiatrisk undersökning av pojkar i skolåldern, Gustav Jonsson, Anna-Lisa Kälvesten, Stockholms kommunalförvaltning 1964.

Det sociala arvet, Gustav Jonsson, Tiden 1969 och Att bryta det sociala arvet, Tiden/Folksam 1973.

Flickor på glid. En studie i kvinnoförtryck, Tiden/Folksam 1977.

ANNONS

BALSAM är en bransch- och samverkansorganisation för idag tretton folkhögskolor som bedriver utbildningar av Behandlingspedagoger. Våra utbildningar anordnas såväl inom ramen för Sveriges folkhögskolor som inom ramen för Yrkehögskolan.

Behöver Ni kvalificerad yrkesutbildad behandlingspersonal?

Inom ramen för **BALSAM** har vi utbildat behandlingspedagoger i snart trettio år. Utbildningarna är idag eftergymnasiala och tvååriga och sker i mycket nära samarbete med branschen. Vi lägger stor vikt vid att undervisningen är kunskapsbaserad och att aktuell forskning och debatt följs. Flera av utbildningarna styrs av ledningsgrupper med stor representation från yrkesområdet.

Funderar Du på att utbilda Dig till Behandlingspedagog?

BALSAM tillämpar ett unikt antagningsförfarande där Din lämplighet för yrkesområdet sätts i fokus. Utöver krav på kompetens för eftergymnasiala studier genomgår Du bland annat intervjuer. Som studerande vid våra utbildningar har Du ett långtgående inflytande och vårt mål är Din utveckling styrd av de krav yrkesområdet ställer på Dig. Mer än en fjärdedel av utbildningstiden är arbetsplatsförlagd. Utbildningarna sker i nära kontakt med arbetslivet.

Kontakta oss via www.balsaminfo.org

Den gamla barnkolonin står öde sedan många år. Används inte, säljs inte vidare.

Låt kollo leva!

Tystnaden ger en bild av ett samhälle som överger

Orreviks barnkoloni i Bohuslän används inte längre. Står och förfaller. Samtidigt som göteborgsbarn går kvar i stan, utan chans till ett riktigt sommarlov.

Text: Maria Wallin

Bild: Kalle Andersson

Det var en gång ett sommarkollo, där barn lekte, badade, rodde, seglade, for på hajk, spelade brännboll, fotboll, lirade musik, spelade teater, jobbade i arbetslag med andra barn och ledare, lagade sin egen mat, städade, tvättade, busade, skrattade och grät

ibland. Längtade hem – jovars, men oftare längtade efter kollo igen.

Såpass att man tillsammans med ledarna ordnade ”vinterverksamhet” hemma i stan, bakade sockerkakor och bullar och sålde på torget för att få ihop grundplåten till skidresa på sportlovet. För att åka buss i nästan 20 timmar till Norrland, där knappast någon hade varit och lära sig utförsäkning, som de flesta aldrig hade provat.

Men många hade å andra sidan inte ätit blomkål heller, eller linsgryta. Den var en stor händelse, som många minns ännu! Nytt om än inte direkt spännande.

Då var det mera spänning i att åka på räd till grannkolonin och gömma deras bestick i frysboxen när alla låg och sov. Inte lika kul när de rädade tillbaka och la gladpack över hålen på utedasset. Något inte alla hann upptäcka i den mörka augustikvällen.

Nytt första gången, sen en återkommande inledning på varje period – att bygga sig ett vindskydd på en egen ö, göra lägereld, äta sotig korb och somna till de sista tonerna från Maria går på vägen och Lasse Lasseliten. Vakna och ha havet som morgondusch. Skära svettig ost till frukostmackan och få tallbarr överallt.

Städat, förberett, nya banderollen uppe. Snart kommer barnen!

Många barn och ledare kom tillbaka till Orrevik år efter år.

”Hemma” på kollo blev mycket snart rutiner, aktiviteterna, arbetslagen, varje kvälls läsa-bok-avslutning i sovsalarna. ”Tänk att man kan se inne i huvudet vad som händer” sagt av läsovan högstadieelev, som snart läste för sina kamrater.

MEN VISST, NÅGRA LÄRDE SIG SMYGRÖKA på kollo, det hände att ett par rymde, eller att det blev livliga protester mot ett eller annat beslut, att någon plockade ur huvudsäkring i sommarstugeområdets proppskåp och grannstugorna lades i mörker. Det hände egentligen allt möjligt – hela tiden. Det uppstod konflikter, men de harvades igenom och löstes de allra flesta fall.

För humorn, glädjen och de gemensamma erfarenheterna svetsade samman. Så fungerade det även för många som strulade i skolan eller hade problem hemma. Här kunde vuxna vara annorlunda, ställföreträdande föräldrar, lärare och kompisar, samtidigt. Det var semester, det var skollov och ändå på allvar. Barnen testade positiva roller, lärde sig bidra, blev litade på – och växte. Ledarna, visserligen ofta lekfulla, men dock ansvarstagande förebilder i ett slags kollektivt föräldraskap. Och praktikanterna däremellan, egentligen för gamla för att få komma, men med kollo som en självklar livlina innan andra bitar föll på plats.

Medlevarskap hette det med ett fint ord, men så stod väl inte ens i verksamhetsberättelserna. Där fanns annars allt beskrivet: Faddersystemet vuxen–barn och mellan större barn–mindre barn för att stävja mobbning och lära samarbete och solidaritet. I stället för konkurrens och utstötning. Stormöten som tränade alla i att tala för sin sak och lärde konkret hur demokrati fungerar och vikten av allas lika värde.

Men demokrati var också att demonstrera tillsammans, ibland med andra kolonier, under parollen: Låt kollo leva! eller Ropen skalla, kollo åt alla!

ETT LIV TILLSAMMANS DAG SOM NATT – till the soundtrack of Gyllene tider, Röda Bönor, Nationalteatern ur transistorer och högtalare, i den gemensamma sången och musiken vid korvgrillning, lägereldar, tv-fria myskvällar, utflykter. Alltid.

Och det var verkligen något magiskt som hände mellan alla dessa olika människor, glada, blyga, udda, varma, ilska, rädda, lite kantsötta, kloka, erfarna, underbara – i olika åldrar, från olika villkor, som levde ihop, sov ihop, drev hela verksamheten ihop under flera intensiva sommarveckor.

För många många, stor som liten är det veckor som finns kvar längst där inne någonstans närmast hjärtat, hela livet. ”Det var väl enda gången man fick uppleva lite kärlek” sagt av en medfaren a-lagare ett par decennier senare.

Det var magiskt. En viktig och självklar tillhörighet – oavsett vilka karriärer som väntade: med eller utan avslutad grundskola, universitetspoäng, jorden-runt-resor, jobb

Orrevik byggdes 1938 av Götaverkens arbetare. 1978 tog Göteborgs kommun över.

av olika slag. Eller arbetslöshet, missbruk, fängelsestraff och ond bråd död.

De flesta fick dock rätt okej liv – både barnen och ledarna. Många fick egna barn. Fle- ra ses och har fortfarande dessa band – en erfarenhet, en känsla, en stämning. Livsavgörande på många vis – jo, det är en korrekt beskrivning av somrarna tillsammans.

Somrar som ”betongens ungar” inte får en chans till i dag. Under ett par decennier redan har ägaren Göteborgs kommun låtit Orreviks barnkoloni stå och förfalla. På många ställen landet över är bilden liknande.

En bild över ideal som flagnar? Av svek mot barn som inte får ”semester”, som inte kommer utanför stan på hela sommaren. Över bristande solidaritet.

Låt kollo leva! Ropen skalla: Kollo åt alla! maria.wallin@socialpolitik.com

Många kommuner har sommarkollo även idag, men det handlar oftast om en veckas verksamhet med ganska hög avgift. Inte en medvetna satsning på medlevarskap under en längre tid. Återkommande varje år.

Höj kraven på utbildning!

Gång på gång avslöjas hur placerade barn och unga far illa. Ju svårare problem och ju större behov av stöd och behandling, desto högre utbildningskrav måste ställas på all personal.

Vi har arbetat med HVB-verksamhet (hem för vård och boende) i större delen av våra yrkesverksamma liv. Vi har på nära håll sett både goda förhållanden och rena missförhållanden. Tyvärr alltför mycket av det senare.

Socialstyrelsen kräver att den som förestår ett hem för HVB har högskoleutbildning motsvarande socionom samt adekvat erfarenhet. Det är åtminstone halvbä. Tillsynsbesök har ökat, kraven på verksamheten har förtydligats och i vissa avseenden skärpts. Också halvbä. Men vad fattas då?

När man betraktar hela den hjälpapparat som finns för unga med psykiska, sociala, psykosociala, neuropsykiatriska problem (eller vad man nu väljer för ord), framträder en paradoxal bild som kan sammanfattas som följande: ju större problem och behov, desto lägre utbildning hos den som ska ge vården.

SÅ LÄNGE DEN UNGES PROBLEM och beteende medger att vården kan ges som terapeutiska samtal i öppenvård, ja då vimlar det av psykiatriker, psykologer, psykoterapeuter, beteendevetare och socionomer med terapeutiska vidareutbildningar. Men när den unges problem visar sig i ett beteende som man inte kan handskas med i öppenvård då anses det räcka att chefen – som inte alltid deltar i vården – har adekvat grundutbildning. För övriga behandlare tycks det som att det enda kravet är att de är goda vuxna. Vad nu det är.

Man kan bara föreställa sig vad det skulle innebära om sjukvården hade samma förhållningssätt när det gäller utbildning. ”Vi ska operera din blindtarm, det är en jättetrevlig elektriker som ska utföra operationen men oro dig inte, sjukhuschefen är läkare”.

Det absurda i detta borde vara uppenbart för alla. Men icke.

Socialstyrelsen skärper inte kraven på behandlingsassistenters utbildning. SiS (Statens institutionsstyrelse) säger sig kräva behandlingsassistentutbildning (1 år) eller behandlingspedagogutbildning (2 år) vid nyanställningar. Med det kravet lär det ta hundra år innan man bytt ut de cirka 80 procent utbildade behandlare som finns inom SiS:s institutioner.

När det gäller privata HVB är ambitionerna väldigt skiftande. Det finns goda exempel men tyvärr alltför många dåliga. HVB-hem har under en följd av år vuxit upp som svampar ur jorden. Och eftersom kontrollerna och kraven är så bristfälliga, finns det stora pengar att tjäna om man inte är seriös. Vi vill påstå att ett HVB där ägaren kan ta ut miljonbelopp varje år, där genereras vinsterna på bekostnad av vården. Lågutbildad personal, låg bemanning, låga löner. Dålig vård, helt enkelt. Och precis som vi sett inom skola och äldreomsorg så drar detta till sig riskkapitalbolag och stora vårdbolag med vinsten som främsta intresse. (Att ett sådant bolag skulle köpa en vårdverksamhet för 10-tals miljoner om det inte fanns möjligheter att tjäna stora pengar, det är knappast troligt...)

NATURLIGTVIS FINNS DET ETT SAMBAND mellan lågutbildad personal och vinstintresse. En socionom med terapeutisk vidareutbildning och gedigen erfarenhet kan förvänta sig en månadslön på 28.000 – 30.000 kronor. Det är sannligen inte att ta i. Utbildad personal kan man få för 22.000 – 23.000 kronor. Med tio behandlingsassistenter blir skillnaden i kostnad för verksamheten cirka en miljon per år. Detta innebär att man kan konkurrera med priset i olika upphandlingar och att man har en stor marginal för vinst till ägarna.

Förutsättningen är att kommunerna som

upphandlar vården genom anbudsförfarande, låter priset bli avgörande – och det gör man. Alla anbudsgivare lovar guld och gröna skogar och kryssar ”ja” i alla kravrutur. Men om de håller vad de lovar vet ingen. Inte förrän skandalen är ett faktum och då kan kommunens företrädare dystert skaka på huvudet och säga att vården inte hållit vad man lovat i anbudet. Sen förhandlar man med vårdgivaren som har en miljon bra förklaringar och som lovar förbättring. Lovar.

Socialtjänstens handläggare – de som har kunskap – som sen ska ansvara för att placera ett barn, är tvingade att välja mellan de upphandlade vårdgivarna. Inte sällan är dessa också rangordnade så att handläggaren måste välja den billigaste.

VI MENAR ATT GRUNDEN TILL att detta får fortsätta ligger i samhällets inställning till de unga som placeras i HVB. Inte en uttalad inställning utan dold, ibland omedveten. Det handlar om synen på människors problem och hur de visar sig.

Människor som lider kan vi tycka synd om och känna empati för. Om deras lidande är som vi förväntar oss. Lidande som sorg, frustration, existentiella livsdilemmen och så vidare. Människor som söker och är tacksamma för hjälp. Som uppskattar våra ansträngningar, kommer till våra terapeutiska samtal och svarar på behandlingen. Ett sorgligt men sympatiskt lidande. Rentav vackert.

Till skillnad från det lidande som gör människor våldsamma, otrevliga, själviska, som tar varje chans att utnyttja både mig och systemet. Som skiter i mina samtal, som ber mig dra åt helvete, som inte är det minsta tacksamma. Det lidande som inte är ett dugg vackert eller sympatiskt. Vem vill jobba med det? Och vem KAN jobba med det?

De unga som placeras i HVB eller i

SiS:s ungdomshem lider ofta på det sättet. Och när det gäller att se och förstå det och framförallt att kunna arbeta med det, så framträder också skillnaden mellan de professionella behandlarna och de ”goda” men utbildade vuxna.

VI HÖR OFTA ARGUMENTET att utbildning inte per automatik gör en bra behandlare. Förvisso. Detsamma gäller för läkare, lärare, tandläkare etc. Men ingen skulle väl komma på idén att använda detta som argument för att slopa utbildningskravet för dessa yrkesgrupper?

Visst är det så att många av dess utbildade ”goda vuxna” får utbildningsinsatser genom sin anställning. Ofta som kursdagar i manualbaserade metoder som ART eller teckenekonomi. Manualer som för professionella kan landa i den kompetens man har och som i bästa fall kan vidga perspektivet och ge nya tankar. Men som för den utbildade riskerar att bli kantiga verktyg att använda istället för kunskap. För det är väl ingen som på allvar tror att till exempel teckenekonomi i sig förändrar livet för ett övergivet, utnyttjat, förtvivlat barn som på det mest destruktiva sätt försöker överleva?

Självklart är det inte de utbildades fel (som ofta verkligen är ”goda vuxna”). De som övertygas av oseriösa arbetsgivare att ingen kunskap krävs och blir satta att arbeta med det allra svåraste. Man förenklar

det svåra. Det är då vi får höra om märkliga straff- och belöningsystem, inläsningar och så vidare. Det ligger nog i sakens natur att man som utbildad med goda ambitioner vidmakthåller en uppfattning om att det bara gäller sunt förnuft och att utbildning är överskattat. Inte sällan uppstår också ett förakt mot utbildning, vilket är särskilt allvarligt då en av de viktigaste uppgifterna i arbetet är att motivera de unga till skola och utbildning.

Vi har också märkt hur man som utbildad hamnar i ett slags underläge. Gentemot socialtjänstens handläggare (uppslagsgivaren) med följden att samarbete och förtroende försvåras. Men också gentemot kollegor. En känsla av att inte riktigt räcka till, inte ha det som krävs. Kanske tycker man inte att man är värd eller så tror man sig inte klara en utbildning. Om jag inte har hopp om min egen utveckling, hur ska jag då kunna ge andra hopp om sin?

Den som genomgått en bra utbildning har fått kunskap. Hen har också fått möjlighet att omsätta kunskapen till personlig utveckling, fått träning i att möta människor i kris, fått möjlighet att föra etiska resonemang, fått upptäcka en del av livets komplexitet som inte låter sig fångas av sunt bondförnuft. Behandlingsarbete på institution är det mest komplexa, intensiva, ja svåra man kan företa sig inom det sociala arbetet. Där behövs de allra skick-

ligaste och kunnigaste behandlarna. Människor som valt yrket och lagt ner möda på att lära sig.

Det är dags att ta HVB-verksamheten på allvar. Där finns våra unga som farit mest illa i livet. De olyckligaste, mest övergivna och tilltufsade. Det är ett synnerligen kvalificerat arbete som kräver både hjärta och hjärna. Och utbildning.

Ökade krav på all personals utbildning skulle höja kvaliteten markant. Det skulle också försvåra för oseriösa vårdgivare att tjäna stora pengar på dålig vård.

ann-charlotte.corell@erstadiakoni.se
roland-hedman@telia.com

Lotta Corell är enhetschef på Ersta flickhem. Roland Hedman är bitr. rektor på Stensunds Folkhögskola, behandlingspedagogutbildningen. I artikeln representerar de sig själva, inte de organisationer de är verksamma i. Läs om Ersta flickhem/Valäkers gård i Socialpolitik nr 1/2013 eller på: www.socialpolitik.com

ANNONS

**I SOCIAL-
POLITIK
är alla
OLIKA**

**Starka, sköra, smarta,
sjuka, arga, coola,
modiga, förtvivlade,
unga, gamla,
kritiska, kreativa,
ilska, ledsna,
fattiga, häftiga,
t o m förälskade
och glada –
men bara ibland.**

**Orka?
Prenumerera genast!**

www.socialpolitik.com

Annie och Maria är två av tusentals kvinnor som utnyttjas.

Nutida slaveri

Sexism och rasism är vardag i libanesiska hem

Exploatering, våld och slaveri. Det är villkoren för många av de cirka 200 000 utländska hembiträderna i Libanon.

Text: Bengt Sigvardsson

Bild: Lucas Pernin & Bengt Sigvadsson

För tre månader sedan kramade 30-åriga Annie sin man och sina två barn farväl på flygplatsen i Filippinernas huvudstad Manila. I ena handen hade hon en flygbiljett till Libanons huvudstad Beirut via Hong Kong och Dubai.

– Lönen för ett par års arbete i Libanon skulle ge min familj en trygg framtid, säger Annie.

Vi träffar Annie i samlingslokalen på ett skyddat boende för utländska hembiträden i östra Beirut. Hon är klädd i en färgglad randig t-shirt. Hennes långa svarta hår är uppsatt i hästsvans. De bruna ögonen utstrålar allvar och fokus. Hon ger ett sansat intryck trots att hon har gått igenom ett helvete och idag är fattigare än när hon lämnade Filippinerna. Liksom majoriteten av de utländska hembiträderna tog sig Annie till Libanon via en arbetsagentur i hemlandet.

– Min kusin berättade att man kan tjäna mycket pengar som hembiträde i Libanon. Hon hjälpte mig att kontakta en agent, berättar hon.

Fönstren till rummets balkong döljs bakom mönstrade gardiner. Paranoian är en ständigt följeslagare bland de 20-tal kvinnorna på boendet. Och inte utan fog.

AGENTURERNA I HEMLÄNDERNA är knutna till agenturer i Libanon som förmedlar jobben, nästan uteslutande hushållsarbeten. Gästarbetare skyddas inte av den libanesiska arbetslagstiftningen. De lyder under det

så kallade Kafala-systemet, eller sponsorsystemet. Det innebär att arbetskontraktet är knutet till en arbetsgivare, det vill säga spon-sorn. Kontraktet är både migrantarbetarens uppehålls- och arbetstillstånd. Det stipulerar även deras rättsliga status. De får inte arbeta någon annanstans. Lämnar de arbetsgivaren befinner de sig illegalt i Libanon. Annie har bara sett Beirut genom bilfönster.

– Min arbetsgivare mötte mig på flygplat-sen och tog mitt pass innan vi åkte till hans hem, säger hon.

Det är kutym att kvinnornas pass beslag-tas. Det hindrar dem från att ”rymma” och arbetsgivaren kan ta hand om alla myndig-hetskontakter för deras räkning. Tidigare var arbetsgivare och agenturer fria att knäpa ihop arbetskontrakten. Sedan 2009 finns ett stan-dardkontrakt. Det skyddar dock inte kvin-norna från exploatering. Endast tre punkter ger migrantarbetaren rätt att bryta kontrak-tet; misshandel, arbete i mer än ett hem och

Libanon hade Annie ingenstans att vända sig. – Men en dag när jag var på balkongen pratade jag med två filipinska hembiträden som rastade sina arbetsgivares hundar på gatan. De berättade hur man tog sig till fili-pinska ambassaden, säger Annie.

En dag glömde arbetsgivaren att låsa dör-ren och Annie smet ut. På Filippinernas am-bassad fick hon hjälp att hitta det skyddade boendet. Nu har hon varit där ett par dagar. Hon vet inte vart det skulle leda om hon an-mäler sin arbetsgivare. Enbart att ordna nytt pass och pengar till hemresan tar flera må-nader. Under denna tid kan hon inte gå ut. Stoppas hon av polisen blir hon med störs-ta sannolikhet fängslad.

– Jag har bara en önskan. Att så snabbt som möjligt få lämna Libanon och återför-enas med min familj, säger hon.

DET FINNS CIRKA 22 MILJONER gästarbete-re i Mellanöstern. Cirka 200 000 av dessa är kvinnor som jobbar som hembiträden i Libanon. I ge-nomsnitt dör en av dem var-je vecka. Antingen genom självmord eller när de faller från balkonger under rym-ningsförsök.

De flesta kommer från Fi-lippinerna, Sudan, Etiopien och Madagaskar. Ingen minimilön anges i Kafala-kontraktet, men den ligger vanligen på 100 – 200 dollar i månaden.

Uteblivna löner är ett av de största pro-blemen bland hembiträderna. Det kan Ma-ria, en annan filippinsk kvinna i 30-årsål-dern, vittna om. Hon kom till Libanon för ett år sedan och jobbade hos en äldre kvin-na, eller Madame, som Maria kallar henne. Även Maria hölls inlåst. Hon fick inte kon-takta sin familj.

Hembirtädet två steg bakom tar hand om shoppingkassarna. I den arbetsuniform alla måste bära.

Aimee Razanajay har jobbat i Libanon i 14 år.

Agenturer specialiserar sig på utländska hembiträden.

– När jag bad Madame om min lön sa hon att jag skulle få den när mitt treåriga kon-trakt var avslutat. Hon påstod att min ar-betsagentur hade bestämt det, säger Maria.

En dag kom Madame in på Marias rum och vände upp och ned på hennes tillhö-righeter.

– Hon anklagade mig för att ha stulit peng-ar och släpade iväg mig till polisen. När de inte gjorde något tog hon mig till min ar-betsagentur, berättar Maria.

På agenturen blev hon tillsagd att vän-ta i ett rum.

– Sedan kom ägaren in. Han slog mig och kallade mig lögnare. När han gick ut öpp-nade två anställda kvinnorna dörren och sa: ”Jalla, stick ut. En taxi väntar”, berättar hon.

Maria har varit på boendet en månad. Hon vill framförallt ha sitt pass tillbaka och åka

hem till sin man och dotter. Den uteblivna lönen är av underordnad betydelse.

VI LÄMNAR MARIA, ANNIE OCH DE ANDRA kvinnorna på boendet. I västra Beirut träf-far vi Aimee Razanajay från Madagaskar på ett café. Hon har varit i Libanon i 14 år. De första tre åren arbetade hon i ett pri-vat hushåll och fick sedan arbete i en kyr-ka. Där har hon jobbat sedan dess och blivit en stödperson för utländska hembiträden i Beirut. Varje söndag, då de flesta är lediga, går de i kyrkan.

– Då får jag alltid höra nya hemska histo-rier. Jag blir så trött, suckar Aimee.

Hon berättar om hembiträden som blir slagna, brända med cigaretter, våldtagna, in-låsta, förnekas lön, får dålig mat, bor uselt och aldrig är lediga. Trots att de flesta över-

greppen är kriminella drar sig många, lik-som Maria och Annie, för att göra polisan-mälningar.

– Polisen lyssnar vanligen mer på arbetsgi-varen än på hembiträdet. Kvinnorna är liv-rädda för att hamna i fängelse, säger hon.

Ingen rök utan eld. En dag i veckan be-söker Aimee kvinnliga gästarbetare i fäng-elset. De flesta har hamnat bakom galler för att de rymt och ertappats utan person-liga dokument.

– Förhållandena i alla fängelser, utom ett, är fruktansvärda. Det är ren tortyr att sitta där. Det största fängelset ligger under jor-den. Där är alltid mörkt och luften är då-lig. De får sitta där tills någon fixar ett nytt pass och flygbiljett hem.

– Vanligen tar det minst tre månader, sä-ger Aimee.

En migrantarbetare väntar på kunder till affären där hon jobbar.

Beiruts lyxiga köpcentrum Souk Beirut.

Rola Abomourched från frivilligorganisationen KAFA.

Om en juridisk process inleds kan fängelsevistelsen bli lång. Ett hembiträde som anmäler sin arbetsgivare möts ofta av en motanmälan, vanligen för stöld. Dessa fall har låg prioritet. Det kan ta flera år innan de tas upp i domstol. Då har ofta kvinnan redan lämnat landet.

I en rapport från människorättsorganisationen Human Rights Watch, från 2010, granskades 114 domstolsbeslut rörande migrantarbetare. Inte i ett enda fall dömdes arbetsgivarna. Aimee försöker först och främst ge hembiträderna skinn på näsan.

– Handlar det om utebliven lön råder jag dem att kommunicera med sin arbetsgivare och stå på sig för sin rätt. I 80 procent av fallen funkar det. Tyvärr blir en del behandlade som lägre stående varelser eftersom de alltid kryper för arbetsgivaren, säger Aimee.

Hon tillägger dock att rasismen är utbredd i Libanon. Inte nog med att hembiträderna har annorlunda hudfärg och kommer från ett främmande land. De gör dessutom "skitjobb" för svältlöner.

– Titeln "hembiträde" står så lågt att det finns skyltar på en del restauranger och bad-

anläggningar där det står "Förbjudet att ta med sig hembiträden", säger Aimee.

ALLVARLIGA ÖVERGREPP OCH FALL SOM inte går att lösa på tu man hand skickar Aimee vidare till någon libanesisk NGO som arbetar för migrantarbetarnas rättigheter. Till exempel till KAFA (Enough Violence And Exploitation). På organisationens kontor i östra Beirut träffar vi Rola Abomourched som är ansvarig för exploaterings- och traffickingenheten.

– Vi har kontakt med olika skyddsboen-

den där de kan få plats, men vi koncentrerar oss på studier och kapacitetsbyggande samt ger social och juridisk rådgivning, säger hon.

Man har en dygnetruntöppen hotline, bekostar medicinska undersökningar vid fysiska övergrepp och bistår med hjälp till hemresor. Dessutom driver KAFA lobbyarbete för att gästarbetarna ska skyddas under arbetslagstiftningen. Men det ser mörkt ut.

– Politikerna anser att hembiträdernas arbeten inte kan jämföras med andra jobb. De menar att det skulle innebära en massa problem om de fick rätt till förmåner i det so-

ciala säkerhetssystemet, rätt till mammalidighet, gå med i fackföreningar med mera, säger Rola.

För något år sedan var den dåvarande arbetsministern positiv till ett nytt kontrakt som ILO hade utarbetat för gästarbetare.

– Men han avgick och den nuvarande arbetsministern är inte lika samarbetsvillig, säger Rola.

KAFA lägger även mycket energi på upplysningskampanjer för att ändra attityden hos arbetsgivare.

– Men attityden går hand i hand med lag-

stiftningen. Har man inga påföljder att frukta för sitt beteende är det svårt att ändra på det, säger Rola.

SITUATIONEN HAR LETT TILL ATT LÄNDER som Nepal, Filipinerna och Madagaskar förbjuder sina medborgare att resa till Libanon och arbeta. Rola berättar att förbudet haft skiftande konsekvenser. Fattigdomen i hemländerna tvingar kvinnorna att hitta nya vägar att ta sig till Libanon. Alla libanesiska arbetsgivare är trots allt inte "svin" och många gästarbetare har kommit hem med både besparingar och bra erfarenheter.

– Det är till exempel vanligt att kvinnor från Nepal reser till Indien, där de får nytt pass, och sedan vidare till Libanon via olika kanaler, säger Rola.

Det finns ett stort mörkertal av hembiträden som befinner sig illegalt i Libanon, vanligen för att de har rymt från sin arbetsgivare. Det är långt ifrån alla "rymlingar" som söker hjälp hos ambassader och NGO:s.

– Flera ambassader har inte kapacitet att hjälpa sina medborgare. Risker att skickas tillbaka innebär dessutom att många kvinnor stannar och börjar arbeta svart. De har lagt väldigt mycket pengar på att komma hit och vill inte återvända hem fattiga och skuldsatta, avslutar Rola.

bengt_report@yahoo.se
lucas@pernin.se

Annie och Maria är fingerade namn.

ANNONS

Ensam är stark?

Inom beroendområdet är vikten av samarbete större än någonsin.

Våra kurser erbjuder unik kunskap & praktiska redskap för klientarbete & verksamhetsstyrning.

Bergströms matchningsmodell

ANGCOP - ångest och beroende

RePro - koncept för behandlingsplanering & utvärdering

BERGSTRÖMS

Utbildning & Behandling

www.bergstroms.org • info@bergstroms.org • 08-642 42 88

Först kläcktes idén att **dokumentera** över internet

sedan föddes vår nya produktidé:

kvalitetssäkra journal, dokument och uppföljning

Våra över 120 nöjda kunder finns inom

HVB, LSS, familjehem, IFO, personlig assistans, äldreomsorg

www.isoxxhvb.se

Nectar Systems AB, 0451-89300

ANNONS

ERSTA
SKÖNDAL
HÖGSKOLA

Uppdragsutbildningar hösten 2013

Samspelsteori och behandling, 45 hp

Familje- och relationsorienterad psykoterapiutbildning, 45 hp

Kognitiv beteendeterapi - en introduktion, 15 hp

Att bemöta och vårda självskadebeteende och emotionell instabilitet, 7,5 hp

Högskoleutbildning i LSS, 7,5 hp

Handläggning av ärenden enligt LVU och LVM, 7,5 hp, webbaserad

Socialrätt för arbetsledare, 7,5 hp, webbaserad

Evidensbaserad praktik i socialt arbete, 7,5 hp, webbaserad

www.esh.se/uppdrag • uppdrag@esh.se • 08-555 051 19

FILM

Den siste Cafepianisten Dokumentärfilm av Bo Harringer och Lars Dimming Filmateljén

Visningen av *Den siste Cafepianisten* på Brännö Vårdshus är en helhetsupplevelse.

När vi kommer in sitter Harry Persson och spelar piano. Han är filmens huvudperson, fyller 90 år i år och spelar på café fortfarande.

Jag kommer ihåg honom från anrika Bräutigams på Östra Hamngatan i Göteborg. Vid flygeln på andra våningen spelade han under 37 år – tills Brautigams såldes och blev ölkrog.

Harry Persson är lätt att tycka om, hans passion för musik når mig direkt. Jag njuter från första stunden och när filmen rullar igång känns det som om den började redan när jag klev in på vårdshuset.

Harry Persson har en repetoar på 6 000 låtar i sitt huvud. Han har fört dagbok över varenda stad och hotellrum som han bott på under

alla sina 75 år på turné i Sverige. Han har besökt alla städer med fler än 10 000 invånare. Om han skulle leva om sitt liv så skulle han leva exakt samma liv igen.

Hur ofta får en film publiken att applåderar mitt i och spontant ropa kommentarer om vad man tycker i stunden? Sällan, men man kan inte låta bli.

Det är en feelgoodfilm, en urgöteborgsborsk – om Harry Persson som fick en spårvagn uppkallad efter sig 2011, det som Håkan Hellström säger är större än att få Nobelpriset.

Ja, jag älskar *Cafepianisten* för enkelheten, humorn och för att Harry är så genomsnäll. Vårdshuset är fullsatt, efter filmen sjunger vi tillsammans med Harry och hans fru Marianne.

Går därifrån och mår görbra./BF

BÖCKER

Ett utvalt hem Bodil Rasmussen, Margareta Regné Natur & Kultur

Den statliga utredningen *Vanvård i samhällets regi* slog ner som en bomb i debatten 2009. Utredaren Göran Johansson skrev om ”försummelse och övergrepp i en omfattning som jag inte trodde var möjlig”.

Två år senare visade Upprättelseutredningen att barn i sam-

hällsvård fortfarande löper risk att fara illa och utsättas för övergrepp. Förberedelser inför placering var/är bristfälliga och kontroll och handledning av familjehemmen är otillräcklig. Hög tid för utveckling och forskning om familjehem.

Den första svenska forskningsstudien om utredningar i familjehem är nu här. *Ett utvalt hem till ett utvalt barn*. Förf. är doktorer i socialt arbete, erfarna forskare vid Lunds resp. Göteborgs universitet.

De beskriver och analyserar de två mest använda utredningsmodellerna i Sverige – PRIDE-metoden, som bygger på en manual som fått stor internationell spridning.

Kälvesten-modellen är den mest använda i Sverige och ägnas störst utrymme. Den bygger på forskning på Barnbyn Skå på 60- och 70-talen då Anna-Lisa Kälvesten och Gustav Jonsson arbetade med barn och familjer och publicerade omfattande forskningsstudier. Enligt boken är Anna-Lisa Kälvesten ”en bortglömd pionjär”. Hennes gärning lyfts fram som förnyare inom den sociala barnvården.

Men hur kan familjer idag bedömas med hjälp av en metod som utformades för mer än tre decennier sedan? I debatten ibland kallad för ”hitte-på-modell”.

Emellertid har den överlevt genom sin gedigna forskningsbakgrund och genom att erfarna socialarbete har stått för undervisning och handledning. Grunden är att socialarbetare nog ska

följa formuläret utifrån modellens kunskapsgrund.

Anna-Lisa Kälvesten ryckte själv ut när praktiker ville ha hjälp, handledde på olika socialförvaltningar under många år. 2001 gjordes justeringar i intervjuformuläret, främst för att förtydliga vissa begrepp. Några ändringar i frågeformuläret har gjorts med Kälvestens godkännande, t ex om sexuella övergrepp, familjevåld, barnlöshet, tidigare förhållanden.

Det är en laddad och rik bok, klart läsvärd med ett tillgängligt språk – oavsett hur man läser den: som kursbok i familjehems- och utredningsarbete, som exempel på hur erfarenhetsbaserad evidens kan utvecklas, som vittnesbörd om hur en kvinnlig forskares gärning kommit i skymundan. /BL

Anne B Ragde En tiger för en ängel övers. Margareta Järnebrand Forum

I Sverige togs Anne Ragdes *Berlinpopplarna* väl emot. Nu kommer debuten *En tiger för en ängel*, där 8-åriga Lotte funderar och försöker få ordning på varför mamma bara gråter och pappa lämnar dem för en ny kvinna med barn hon inte får träffa. Helst är Lotte hos farmor och farfar på deras gård vid fjorden. Som varje sommar.

I sig en fantastisk beskrivning av det bondeliv som inte längre finns, detaljer som återuppväcker dofter, bilder och ljud för länge sedan

borta. På en norsk fjällbrant.

Men också fint om människor oförmögna att rätt förstå varann. I en tid då skilmässor var skam. Kvar blev bortvalda barn och sysslolösa, fattiga kvinnor. Tack och lov är hemmafrurollen passé. /MW

Dansa för oss Michael Nyqvist Forum

En på många sätt märklig bok. Den både berör och upprör trots sin lågmäldhet. ”Dansa för oss” är en uppmaning till den lille Michael när föräldrarna har fest. En uppmaning som ger en olustig känsla av utsatthet. Den känslan återkommer genom hela boken.

Nyqvist beskriver inledningsvis hur han sitter mitt i en biosalong i New York på en filmpremiär. Han har en roll i filmen men inser när visningen är över, att så gott som hela rollen är bortklippt. Nakenheten han ger uttryck för är mer drabbande än jag först vill medge.

Boken består av ytterligare ett antal sådana korta berättelser, anekdoter om man så vill. De handlar om hans lust, längtan och kamp för att uppnå drömmen om att bli den skådespelare och människa han vill vara. Om livet i stort och människans sårbarhet.

Michael Nyqvist har ett sätt att berätta som inte vädjar till läsaren och just därför blir i alla fall jag så starkt berörd. /YZÅ

Förortshat Johanna Langhorst Ordfront

En välbehövlig vidräkning med mediebilderna av förorten och den stämpling och ryggradsrasism som ligger till grund för vår bild av ’dom’ som lever i Tensta, Rinkeby, Biskopsgården etc.

Langhorst slår håll på myt efter myt, visar med statistik och exempel i långa banor hur jämförelser haltar, hur vi etiketterar och distanserar, skapar ett vi och ett dom.

Möjligen idylliserar hon förorten och är inte lika kritisk till sina egna utgångspunkter. Men jag köper det. Så stort är behovet av en motbild. På journalistutbildningar, redaktioner – för oss alla! /MW

Hatet Maria Sveland Leopard

En bok om antifeminism mynnar ut i samma svidande kritik av mediernas lät-gå-mentalitet som *Förortshat*. Blinda för annat än sin egen agenda banar s k oberoende journalister aningslöst väg för SD, feministhatare, rasister och näthat. Sveland skildrar nära och bra hatets konsekvenser i sitt eget liv.

Ok, hon är kanske partisk, men den är dags blottlägga hatet. /MW

Långa liv & årgångshem ger ett helt annat perspektiv på boende.

Långa liv & årgångshem Petter Eklund, Patric Johansson, Marja Pennanen Arena bokförlag

Vi får besöka Ulla, Marianne, Lutfi och ytterligare tio äldre människor i deras hem – som växt organiskt under decennier. Fyllda av spår av levda liv, böcker, konst, prylar med många många år på nacken.

Boken med alla vackra bilder blir till en meditativ resa och berättelse efter berättelse där glansdagar och ev kändisskap låg i förra seklet – för både folk och bostäder. Eller ännu längre bak i tiden och med trådar till en stor del av världen.

En välbehövlig lisa i dessa tider av bostadsskärriär, utslängda kök och avskalade inredningsmagasin.

En hyllning till erfarenhet, åldrande och sann hållbarhet. /MW

Anhörig i nöd och lust Lennarth Johansson Vulkan

”Sätt på dig själv syrgasmasken innan du hjälper andra” är rådet till alla flygresenärer. Det borde också ges till alla som vårdar och hjälper anhöriga. Glöm inte bort att tänka på dig själv, det är även den du hjälper mest betjänt av.

Det är en röd tråd i Lennarth Johansson bok som riktar sig till alla slags anhöriga – antingen du hjälper din gamla mamma, din make/ maka eller ett barn med psykisk eller fysisk funktionsnedsättning. Förf. är psykolog och har i många år lyft fram anhörigas betydelse i sitt jobb på Socialstyrelsen.

Han varnar för ”anhörigsjukan”,

dvs att ta på sig orimligt mycket. Ett syfte med boken är också att lyfta lite skuld från anhöriga. Det är t ex vanligt att vara kluven och ibland känna att man bara inte vill ställa upp längre. Innehåller också praktisk information om lagar och regler, vad man har rätt att kräva och hur man bäst navigerar i vård- och omsorgslabyrinterna. /KM

Tjänster i hemmet Marie Hållander Kabusa böcker

Vi vet att gamla och sjuka lämnas ensamma i sina bostäder med bara korta inbopp från hemtjänsten. Som inte hinner stanna, knappt hinner prata en stund, med scheinman som stressar.

Här kommer boken om hur det är. Hur svårt jobbet är. Hur man slits mellan vad man skulder vilja och vad man får göra. Men också för människorna bakom lägenhetsdörrarna. Med sina individuella liv och svårigheter. Vi kommer nära. Det är omöjligt att inte bli berörd. Och arg, ledsen och orolig. /MW

Maciej Zaremba Patientens pris Ett reportage om den svenska sjukvården och marknaden Weyler förlag

Den uppmärksammade reportageserien i DN i bokform. Utöver de högklassiga reportagen även läskommentar och en klargörande bild av två statsvetare hur och varför New Public Management, NPM, kommit att prägla vård och

omsorg i Sverige.

Vi är många som varit kritiska till hur NPM, Lean Production, kvalitetssäkring, målstyrning etc. tagit sig uttryck i enskilda fall – begrepp hämtade från amerikanskt näringsliv och industriell produktion. Vi har saknat en helhetsbild.

Här får vi allt svart på vitt. Idéerna introducerades av ekonomer utan erfarenhet av den verklighet där de skulle tillämpas. Varken i riksdagen eller medierna fördes någon egentlig diskussion om effekter och risker när de genomfördes.

Grunden var den nyliberala tron att staten skulle styra så litet som möjligt. Statliga och kommunala verksamheter skulle styras efter näringslivets principer och helst privatiseras. Det mesta genomfördes av socialdemokrater – omedvetna om den bakomliggande ideologin? Thatchers, Reagans och Timbros.

De negativa effekterna har allt eftersom blivit tydligare inte bara inom värden utan också t ex inom socialtjänsten och polisen. Zarembas förtjänst är att han så konkret lyckats påvisa de förödande effekterna på sjukvården och samlat en opinion.

Kommer vi då att snabbt kunna återgå till ett för patienter vettigare system? Tyvärr blir nog det svårt. Systemen är trogrörliga och den blinda tron på ekonomistyrning har indoktrinerats hos många chefer som ju också tillsatts för att tillämpa den. Men kanske har Zaremba skapat en vändpunkt. /JM

Vardagsliv med Asperger syndrom – om att komma vidare med diagnosen. Carolina Lindberg & Malin Valsö Gothia Förlag

Detta är den bästa bok jag läst om Asperger syndrom för personer med egen diagnos.

Den är ”enkel” och lättläst, utan att för den skull göra avkall på vetenskapliga fakta och värdefull kunskap. Perfekt som grund för samtal. Föräldrar och personal kan ha den som samtalsstöd och vuxna med egen diagnos som studiecirkelmaterial för att få ökad självkänedom och för att lära känna och förstå andra människor – både de som har diagnos men även för att förstå de som INTE har diagnos. Det är nämligen något av det svåraste av allt här i livet...

Boken har t ex tips på skalor och listor man göra och fylla i för att tydliggöra sina starka sidor eller sådant man är mindre bra på, medan de kapitlen som handlar om sex eller relationer med arbetskamrater består av förklarande och förtydligande information. Boken går utmärkt att använda tillsammans med KAT-kit.

Kort sagt: 10 poäng på en skala på 10 och bör finnas på samtliga

Såhär minns vi Harry Persson på Bräutigams café i Göteborg, en svunnen tid redan då. Bild: Björn Enström.

habiliteringar, på alla LSS-boenden och skolor som arbetar med människor som har Asperger syndrom. Alla föräldrar till unga vuxna med Asperger borde ha den och för den som lever i ett förhållande där partnern har eller misstänks ha det är boken ett must have! /MnWv

Det bästa barnet
Sofia Olsson
Galago

Om en snårig väg till föräldraskap och om hur kärlek som utsätts för påfrestningar påverkas. Att längta efter barn, att försöka bli gravid, men inte kunna. Att behöva ta medicinsk hjälp. Ilskan över orättvisan. Och rädsla, oro, osäkerhet – kommer relationen att hålla?

Sofia Olssons förra serialalbum *Hetero i Hägersten*. I Det bästa barnet får vi fortsätta följa heteroparet i deras önskan om just ett barn.

Sofia Olsson är journalist och serietecknare, medlem i seriekollektivet Dotterbolaget. Sofia är en enormt skicklig serietecknare. Hon är pricksäker i språket och har en stor förmåga att på ett direkt och rakt sätt skildra svåra livssituationer. Skönt befriat från förskönande omskrivningar är Det bästa barnet ett viktigt serialalbum. /LJ

Våga fråga, våga lyssna, våga agera
Madeleine Pousette
SKL Kommentus Media

Ungefär 385 000 barn lever i familjer med missbruksproblem eller med riskabel alkoholkonsumtion. Dvs i varje klass finns tre-fyra elever med förälder/föräldrar som missbrukar alkohol eller droger. Skolan har en viktig för roll att identifiera och hjälpa utsatta barn vilket också markeras i skollagen.

Hur ska lärare och skolpersonal närma sig de barn som tar stort ansvar för familjen hemma? Svaret är både enkelt och svårt: *Våga fråga,*

våga lyssna, våga agera! Om barn till missbrukare och hur skolan kan hjälpa dem.

Detta är titeln på denna lilla bok (89 s) som rymmer stor kunskap och ger tips om hur skolpersonal och andra bör agera. Förf. återger vad vuxna barn till missbrukare ofta säger ”Jag önskar att någon hade frågat. Att någon vuxen skulle ha förstått, stöttat och avlastat.”

Barn har rätt till hjälp. Idag finns stödgrupper för barn i olika åldrar med olika problem hemma, missbruk, psykisk sjukdom, våld osv. Att träffa andra barn i samma situation kan lätta bördan.

Fortfarande är det mindre än 2% av dessa barn som nås av hjälpen. Samtidigt är det svårt att rekrytera de barn som skulle behöva hjälp i en stödgrupp.

Varför? Ett svar är familjehemligheten. Barnet skyddar lojalt sina föräldrar från insyn och känner stor skam.

Barn har rätt till hjälp och skolan har en nyckelroll. Det handlar om att skapa tillit och fråga hur barnet har det hemma och inte nöja sig med ”ok” utan i stället fortsätta fråga, kanske många gånger – och se till att barnet får det stöd som behövs. Glädjande nog finns det skolor och kommuner som arbetar ambitiöst för att ge barn den hjälp som behövs.

Minns särskilt – chefer bör tar sitt ansvar och ge arbetet tyngd och legitimitet, och – det är barnet som står i centrum. De vuxna kan få hjälp på annat håll. /BL

En storm kom från paradiset
Johannes Anyuru
Norstedts pocket

Boken tar avstamp i när författarens pappa sitter i arrest i Tanzania och blir utsatt för tortyr under några dagars polisförhör 1971. Då har Idi Amin tagit makten i Uganda genom en militärkupp.

Handlingen har flera förlopp; dels pappans uppväxtår i Uganda med en misshandlande storebror,

dels författarens egna upplevelser i Sverige. Men framför allt om när pappan skickas till Grekland i slutet av 60-talet för att utbildas till stridspilot i ugandiska flygvapnet, fram till det att han lyckas ta sig till Sverige i mitten av 70-talet.

Språket är poetiskt – en ren njutning att läsa. Lägg därtill att boken är otroligt spännande. Det gör att den är svårt att lägga ifrån sig, och färdigläst saknar man den. Med andra ord – en stark läsoplevelse!

Anyuru, född -79, har tidigare skrivit flera diktsamlingar. Med denna roman tog han sig in bland de stora författarna i Sverige, den blev nominerad till Augustpriset, Nordiska rådets litteraturpris och Sveriges Radios Romanpris.

En viktig bok som dels ger en större kunskap om vad som hände i Uganda när Amin tog makten. Dels ger mig som vit medelklassman en större insikt i och förståelse för hur det är att leva som flykting, och att komma till Sverige som afrikan. Jag blev ännu mer övertygad om hur viktigt det är att ha en generös flyktingpolitik.

En bok som alla bör läsa; kanske speciellt sverigedemokrater. /PR

Plats
Pia Lindenbaum
Norstedts

Var oförberedd. Fick boken i min hand innan jag hört och läst något om den. Inga bilder? (Pia Lindenbaum är skapare av *Gittan*-böckerna och andra fantastiska bilderböcker). Fångas dock snart av det bildmässiga språket, kapitel som scener, laddade, mättade, precisa. Om denna obegripliga människa.

Fascineras av kvinnans raka sågning av tillvarons spel, hon ser igenom. Förundras över hur hon kunnat leva i ett äktenskap, kunnat vara mamma, fungerat på ett jobb. Och hur kunde det bli så här?

En kuslig och välgjord studie i accelererande sjukdom. Men det kan inte hjälpas, jag saknar barnböckernas värme och humor. /MW

Himmel över Hassela
Viveka Sjögren
Kabusa böcker

Först väntar man på att Haselakollektivet ska dyka upp, det känns att Kalle/Santos är en liten ”värsting”, så kanske? Men nej.

Det finns dock kuratorer, som alltid heter Karin och väntrum som alltid luktar pepparkakor och har dukar som aldrig byts ut. Men det gör kuratorerna, som regel med en ny Karin.

Ibland känns *Himmel över Hassela* som en ungdomsbok. Den är så lekande lätt att läsa, men också finurlig, med fint bildspråk och gott om undertext, så kanske ändå ingår jag i ”målgruppen”?

Samtidigt kräver den så lite, inga stora utläggningar, inga analyser, förklaringar. Kalle mest bara är – även om livet på intet sätt är enkelt, morsan inte perfekt och småsyrrorna förblir obegripliga.

Kalle förhåller sig avvaktande till det mesta. Inget är storslaget. Inte heller vanligt. Det mesta bara sker, lite taffligt, tafatt.

Kalle/Santos är ändå lätt att tycka om, genom en trasslig skolgång, fester som ballar ur, slagsmål som går för långt. Många slagsmål, men också en tjejkompis som hittar in med alla sina ord och tankar, aktivism, dreads och säckiga kläder. En öppning till något helt nytt. Och ändå.

Första kvällen med utläst bok kändes alldeles tom. Jag saknade Kalle/Santos och funderar på hur det ska gå för honom. /MW

TIDSKRIFT

Pockettidnigen R
Uppdrag förvanskning
nr 1-2 2013

Om barnfattigdomen i Sverige. R tar utgångspunkt i Uppdrag Granskningens uppmärksammade januari-sändning. Frilansjournalisten Börge Nilsson presenterar med frenesi olika infallsvinklar – barns och föräldrars berättelser, nya intervjuer med intervjuade i programmet, plus de siffror Janne Josefsson valde bort.

R visar tydligt det UG inte kunde hitta: barn som far illa i det nygamla klassamhället. I Sverige och i Europa. I sann R-anda med underifrånperspektiv, närhet till ’dom’ det handlar om och deras föräldrar, samt iskalla siffror.

Jag saknar dock en granskning av UG:s nyttiga granskning av välgörenhetsorganisationerna. Hur rätt/fel landade den? /MW

RECENSENTER: Bibbie Friman, Linn Johansson, Bitte Lundborg, Jan Molin, Kari Molin, Peter Roth, Maria Wallin, Malin Widerlöv, Yvonne Zätterman Åberg.

TJUST BEHANDLINGS FAMILJER

Behandlingsfamilj - alternativ till institution

När barnet trivs i sitt sammanhang blir världen begriplig, hanterbar och meningsfull!

Tjust behandlingsfamiljer erbjuder socialtjänsten en helhetslösning som ger barn och unga möjlighet för växt och utveckling.

Vår styrka är tillgången till och förmågan att samla de nödvändiga professionerna i samverkan, med utgångspunkt i barnets behov.

Att bo och få omsorg hos Tjust behandlingsfamiljer är att leva ett tryggt vardagsliv, med stabila och nära relationer i behandlingsfamiljens egen hemmiljö. Familjen utgör basen i vardagen.

För professionell vård, utredning, vägledning och stöttning finns ett arbetslag bestående av psykologer, psykoterapeuter, socialpedagoger och socionomer med flera. Alla finns i behandlingsfamiljens närhet.

Utifrån barnets eller ungdomens behov formas ett fungerande liv där nya möjligheter växer fram. Det kan finnas behov av att få stöd i skolgången liksom hjälp med att utveckla intressen som ger glädje och bygger självförtroende. Ett annat behov kan vara att gå i psykoterapi.

Hör av dig så får du veta mer!

Tjust Behandlingsfamiljer - Behandlar - Handleder - Utbildar

Du får ny kunskap alldeles gratis!

– om du liksom tusentals andra läser Attendo Individ och Familjs nyhetsbrev. Du får dem helt utan kostnad direkt till din mailbox fyra gånger om året. Nyhetsbreven beskriver och fördjupar sig i våra samtliga verksamheter.

Läs här en förkortad version av ett tidigare nyhetsbrev om Attendo KrisTina som är ett skyddat boende för våldsutsatta kvinnor och deras barn:

Bakom en diskret port på hemlig adress, döljer sig KrisTina, ett skyddat boende för kvinnor som flytt sina hem från hot och våld. De flesta har sina barn med sig och kommer hit dygnet runt, oftast i sällskap med socialtjänst, socialjour eller polis.

Ildiko Morvai som tar emot oss har arbetat på KrisTina sedan starten 2004. Hon är socionom liksom all annan personal på boendet. Hon beskriver sitt arbete som att vara lite av en professionell "allt i allo".

I hallen står flera barnvagnar och mängder av skor, de flesta små. I det stora ljusa allrummet intill sitter några kvinnor i en stor soffgrupp och samtalar under tiden som barnen leker runt omkring. Teven är på, stämningen lugn och lågmäld och det luktar gott av nybakat bröd.

– Den första kontakten blir ofta att lugna och trösta, ett vänligt ord, en filt och en varm kopp te är ofta en bra början, säger Ildiko.

Verksamhetschef Åsa Löfström förklarar vad som skiljer KrisTina från en kvinnojour:

– De stora skillnaderna är att vi dygnet runt är bemannade med personal som är socionomer och utbildade i krisbearbetning, att vi har HVB-tillstånd och att vi gör individuella behandlingsupplägg för alla inskrivna kvinnor och deras barn. För barnen använder vi "Trappan-modellen" som är en strukturerad samtalsmodell för barn som utsatts för eller bevittnat våld i hemmet.

– Ett barn sa så här: "Min pappa är jättestark och kan slå sönder ett helt hus".

Åsa Löfström betonar vikten av arbetet med att återföra moderskapet till mammorna. Det får dem att orka vara här och nu med sina barn och ger kraft att våga se framåt.

Plötsligt bryts lugnet. En i personalen kommer och meddelar att hon måste följa med en av mammorna och hennes son som hastigt blivit sjuk till närmsta sjukhus. Samtidigt ringer telefonen. Det är Socialjouren som undrar om det finns plats för ännu en våldsutsatt kvinna.

Du beställer nyhetsbreven via vår hemsida www.attendo.se/iof

För information om våra övriga tjänster ring oss på Attendo Individ och Familj: 020 40 37 00. Ett samtal räcker. Du kan också läsa mer om våra insatser på www.attendo.se/iof.

